

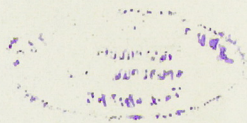
391a 1050-
Պ. ԳՐԻԲՈՎ

ԲԱՏՐԱԿԻ
ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ
ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ—1929

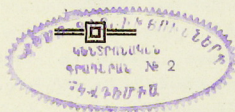

✓
Գ. ԳՐԻԲՈՎ

321.914.2

ԲԱՏՐԱԿԻ
ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ
ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐ

10095
A I 4393

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ—1929

ՊԵՏՏՐԱՏԻ ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՏՊԱՐԱՆ
ՅԵՐԵՎԱՆՈՒՄ

ՀՐ. № 902 Պ. № 1660

Տիրած 3.000

Գրառեպվար № 1594 ր.

ԻՆՉ Ե ԲԱՏՐԱԿԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐԸ ՅԵՎ ԻՆՉՊԵՍ ԿՆՔԵԼ ԱՅՆ

Վարձվողի և վարձողի միջև կայացած համաձայնությունը վարձվելու պայմանների մասին—կոչվում է աշխատանքի պայմանագիր։ Յերբ բատրակը կամ բատրակուհին վարձվում են գյուղացու մոտ աշխատելու, նրանք համաձայնության են գալիս վարձողի հետ, թե ինչ աշխատանքի համար են վարձվում, ինչ աշխատավարձով, ինչպես և վարձվելու մյուս բոլոր պայմանների մասին։ Ահա հենց բատրակի կամ բատրակուհու յեվ վարձող գյուղացու սիջեվ կայացած այս համաձայնությունն էլ կոչվում է բատրակի աշխատանքային պայմանագիր։

Գյուղացիական տնտեսություններում ու ժանդակ վարձու աշխատանք ոգտագործելու մասին հրատարակված «Ժամանակավոր կանոններ» ի համաձայն (հոդվ. 5) բատրակի աշխատանքի պայմանագիրը պետք է անպայման գրավոր լինի։ Ինչո՞ւ չե որենքը պահանջում, վոր բատրակի աշխատանքի պայմանագիրն անպատճառ գրավոր լինի։ Վորովհետև, չեթե համաձայ-

նությունը լինի վոչ թե գրավոր, այլ բանավոր, բերանացի, մի վեճ ծագած դեպքում վոչ բառակը և վոչ ել վարձողը չեն կարող ապացուցել իրենց ասածի ճշտությունը, այսինքն՝ չեն կարող հաստատել, թե վարձվելու և վարձելու ժամանակ ինչ համաձայնության են լեկել: Բանավոր—բերանացի համաձայնության դեպքում միշտ ել կարող են թյուրլիմացություններ ծագել բատրակի և վարձողի միջև: Բանավոր համաձայնության դեպքում բատրակը լերբեք չի կարող հանգիստ լինել: շարունակ ահը սրտումը կլինի, թե չլինի վարձողը իրեն խաբի, իր աշխատավարձը լրիվ չտա, կամ հենց առանց մի բան վճարելու դուրս անի: Աշխատանքի գրավոր պայմանագիրը շատ ավելի ապահով է թե բատրակի և թե վարձողի համար: Զուր չե, վոր ռուսական առածն ասում է: «Այն ինչ վոր գրված է գրչով, կացնով ել ջնջել չես կարող»:

Վարձողի յեվ բաժնակի միջեվ բանավոր համաձայնություն ունենով քույրասրվում և միայն այն դեպքում (հրահանգ «Ժամանակավոր կանոնների» մասին հոդվ. 2), յերբ գյուղացին բաժնակին կամ բաժնակումն վարձում է կարճ ժամանակով, յերկու շաբաթից վոչ ավել ճեվող աշխատանքի համար: Յեթե գյուղացին բատրակին կամ բատրակուհուն տարվա մեջ միջոնի

անգամ վարձում ե կարճատե աշխատանքների համար, որինակ՝ խոտհարքի, հնձի կւմ այլ աշխատանքների համար, ապա որենքով թույլատրվում ե վարձելու մասին բանավոր պայմանավորվել միայն այն դեպքում, յեթե բատրակը կամ բատրակուհին ամբողջ տարվա ընթացքում մի ամսից ավելի չի աշխատում նրա մոտ: Ինչո՞ւ չե որենքը թույլ տալիս այդպիսի դեպքում բանավոր համաձայնության գալ: Վորովհետեւ մի կամ միքանի որով վարձելիս սովորաբար վարձելու պայմանները պարզ են լինում և միքանի որվա ընթացքում չեն մոռանա վոչ բատրակը և վոչ վարձողը: Թեե որենքը թույլ ե տալիս, վոր այսպիսի կարճատե աշխատանքների համար բանավոր համաձայնությամբ բատրակ վարձեն, սակայն չի ել արգելում, վոր այդպիսի դեպքերումն ել պայմանագիրը գրավոր կազմեն: Յեթե բատրակն ու վարձողը ցանկանում են, կարելի չե գրավոր աշխատանքի պայմանագիր կնքել և կարճատե աշխատանքների վարձելու ժամանակ — որինակ՝ մեկ-յերկու շաբաթով:

Փ. Երեսանգամից պայմանագիրը բացակի ու բացակուհու գրութիւնը չպիտի վաճաճի որեմիւս Գալասեական պայմաններից

Ինչպես գրավոր աշխատանքային պայմանագրով, այնպիս ել բանավոր համաձայնությամբ

չի կարելի ասել, որ պայմաններ սահմանել, վորոնք վատացնեն բատրակի կամ բատրակուհու դրությունը որենքով սահմանված կանոններից ու պայմաններից. Այն աշխատանքի պայմանագիրը, վորի պայմանները բատրակի կամ բատրակուհու դրությունը վատացնում են որենքով սահմանած պայմաններից, աղաքիսի պայմանագրերը համարվում են չեղյալ անուժ («Ժամանակավոր կանոնների» 2-րդ հոդված):

Այն դեպքերում, յերբ աշխատանքի պայմանագրում գրված է կլինեն ասելի կետեր, վորոնք վարձվողի դրությունը վատացնում են որենքով սահմանած պայմաններից, աղաքիսի պայմանները կհամարվեն չեղյալ անուժ և վարձողը կպարտավորվի կատարել որենքում սահմանած կարգերը և վոր թե այն, ինչ վոր գրված է աշխատանքի պայմանագրում վարձվողի դրությունը վատացնող պայմանագիրը չեղյալ են համարվում նաև այն դեպքերում, թե երևի չի սկսվում աշխատանքի պայմանագրում գրված են վարձվողի համաձայնությամբ: Որինակ՝ թե երբ աշխատանքի պայմանագրում աշխատավարձը ավելի քիչ և գրված, քան թե տվյալ տեղի պետական միջնակուսն է*), վարձողը պետք է վճարի

*) Աշխատավարձի պետական միջնակուսնի մասին մանրամասն գրված է այս գրքի «Աշխատավարձ» բաժնում:

վարձվողին վոչ թե այն, ինչ գրված է պայմանագրում, այլ՝ համաձայն որենքի:

Այսպես ուրեմն, աշխատանքի պայմանագիրը չի կարող վարձվողի գրությունը որենքով սահմանված պայմաններից վատացնել:

Լավ, բայց աշխատանքի պայմանագրում կարելի՞ չէ ավելի լավ պայմաններ մշակել վարձվողի համար քան թե որենքով սահմանված է: — Այո, կարելի չէ Խորհրդային սր նքները վարձու աշխատանքի մասին սահմանում են միայն վարձվողի աշխատանքն ու իրավունք երբ պաշտպանող ամե ամենհրաժեշտ պայմանները, առիներն այնպիսի պայմաններ, վոչից վատ և վորից քիչ պայմաններով վարձողները չեն կարող բատ ալ կամ բատրակուհի վաճել Այդ անհրաժեշտ պայմաններն ել կոչվում են որենսդրական մի նիմում:

Գործարաններում ու ֆաբրիկաներում որենսդրական մի նիմումը սահմանվում է Աշխատանքի Որենսգրքով: Ոժանդակ վարձու աշխատանք ոգտագործող գյուղացիական տնտեսություններում այդպիսի որենսդրական մի նիմում են համարվում գյուղացիական տնտեսություններում ոժանդակ վարձու աշխատանք ոգտագործելու մասին հրատարակված «Ժամանակավոր կանոնները»: Արդյունաբերական տիպի

գլուղացիական տնտեսություններում որենսդրական միջնորդում են համարվում խորհրդային տնտեսություններում գործող աշխատանքի որենթները, այսինքն՝ նույն Աշխատանքի Որենսգիրքը, բայց այնպիսի փոփոխություններով, վորոնք հարմարեցնում են գլուղատնտեսական աշխատանքներին: «Ժամանակավոր կանոնների» մասին հրատարակված հրահանգի մեջ, վորը հաստատված է Ռ.Խ.Ս.Ֆ.Հ Ժողովրդական կոմիտեների խորհրդի կողմից, (հոդվ. 2) այս մասին ուղղակի ասված է.

«Որինական են համարվում այն բոլոր համաձայնությունները (աշխատանքի պայմանագրեր) վորոնք բաժնակի կամ բաժնակալությունն ավելի յեն լավացնում, քան նախատեսված է «Ժամանակավոր կանոններում» յեղ սույն հրահանգի մեջ»: Յեղ ուրիշ կերպ ել լինել չի կարող, վորովհետե «Ժամանակավոր կանոններով» վարձողների համար միայն այնպիսի կանոններ ու պարտականություններ են սահմանվում, վորոնք կարող են կատարել և սխիտի կատարեն բատրակ կամ բատրակուհի վարձող բոլոր գլուղացիները՝ անկախ վարձողի կարողությունից ու տնտեսության չափից: Ահա թե ինչու աշխատանքի պայմանագրով չեն կարող ավելի վատ պայմաններ սահմանվել, վորոնք

ավելի ցած լինեն որենքով սահմանած պայման-
ներէից: Բայց աշխատանքի պայմանագրում կա-
րող են այնպիսի պայմաններ նախատեսել,
վորոնք ավելի լավացնեն բարձր կամ բար-
ակառու դրությունը, քան թե որենքով սահ-
մանված է:

Ի՞նչ, զեպօում պիտի աշխատել աշխատանքի պայմա-
նագրում ավելի լավ պայմաններ մշակել,
քան թե որենքումն է նախատեսված

Յերբ և վորտեղ կարելի չէ այդպէսի բա-
րելավում: Դա կարելի չէ, ամենից առաջ, հա-
րուստ գյուղացիական տնտեսություններում,
վորոնք կարող են և պետք է բարձրակին ու
բարձրակուհուն ավելի բարձր աշխատավարձ տան
և ավելի լավ պայմաններում պահեն, քան թե
սակավաժ գյուղացիական տնտեսությունները:
Միայն կլինե՞ր աշխատանքի պայմանագրով միե-
նույն պայմանները պահանջել թե հարուստ և
թե չուհեւոր գյուղացիական տնտեսություն-
ներում:

Աշխատանքի պայմանագրեր կնքելիս հա-
կապես պետք է առանձնացնել արդյունաբերա-
կան ժապի գյուղացիական տնտեսությունները,
վորովհետեւ այդ տնտեսությունների վրա տա-
րածվում է վոչ թե «Ժամանակավոր կանոնները»,
այլ «Աշխատանքի որենսդիրքը»:

Վորո՞նք են այդ տնտեսութւո՞ւնները:

Դրանք գլխավորապէս գյուղացիական այն շահագործող տնտեսութւո՞ւններն են, վորտեղ տնտեսութւան աշխատանքները տարվում են գլխավորապէս վարձու բանվորների լատրակաների ու բատրակուհիների միջոցով: Կարող ե պատահել, վոր այդպիսի գյուղացիական տնտեսութւո՞ւններում աշխատեն նաև ի՞նքը տերը կամ նրա ընտանիքի նշանները, սակայն տնտեսութւան մեջ նրանց աշխատանքը հիմնական աշխատանքը չէ: Արդյունաբերական սիպի գյուղացիական տնտեսութւան սեջ հիմնականը վարձու բատրակների աշխատանքն է: Ամենից առաջ արդշուհաբերական տիպի տնտեսութւո՞ւն պիտի համարել այն գյուղացիական տնտեսութւո՞ւնները, վորոնք ունեն չեկամտաբեր արդշուհաբերական տեխնիկական ձեռնարկութւո՞ւններ:— ջրաղացներ, ձիթահանքներ և այլն: Նայն շարքին պիտի դասել նաև առևտրականների, չարչիների, վաշխառուների, միջնորդ առևտրականների տնտեսութւո՞ւնները և այն գյուղացիական տնտեսութւո՞ւնները, վորոնք շահագործման նպատակով շարունակաբար գյուղի բնակչութւանն են տալիս ոգտագործելու գյուղատնտեսական մեքենաներ—տրակտորներ, հնձող կամ կասող մեքենաներ և այլն: Արդշուհաբերական տիպի տըն-

տեսութիւնն պիտի համարել նաեւ այն գլուղացիական տնտեսութիւնները վորոնք իրենց ուժեղութեամբ և կարողութեամբ (վարելահողի, անասունների գլուղատնտեսական ինվենտարի և դրամական միջոցների շատութիւնն) խիստ կերպով տարբերվում են տվյալ տեղի գլուղացիական տնտեսութիւնների բնդհանուր մակարդակից: Նահանգային գործկոմիների պարտադիր վորոշումներում ավելի ճիշտ ու մանրամասն ցուցմունքներ եւ տված այն մասին, թե վորոնք են համարվում աքտադրական տիպի գլուղացիական տնտեսութիւններ, վորոնց վաճեն տարածվում «ոժանդակ վարձու աշխատանք ոգտագործելու մասին հրատարակված «Ժամանակավոր կանոններ»: Այդպիսի պարտ դիր վորոշումներ այժմ հրատարակված են մի շարք նահանգներում ու մաղերում: Շրջայնացման չենթարկված տեղերում չերբեմն այդպիսի վորոշումներ հրատարակվում են նաեւ ընդհանրին գործկոմիներ: Այսատանքի պայմ նագրեր կնքելիս հենց այդ վորոշումներով եւ պիտի ղեկավարվել:

Ժամանակավոր կանոնները լեւ Ս. Երաստանի
Որենսգիրքը

Վերն եւ «Աշխատանքի Որենսգրքի» և «Ժամանակավոր կանոնների» հիմնական տարբերու-

թյունը: Գյուղացիական տնտեսություններում վարձու ոժանդակ աշխատանք ոգտագործելու մասին հրատարակած «Ժամանակավոր կանոններով» մի շարք արտոնություններ եւ արվում վարձողներին, վոր «Աշխատանքի Որենսդրքում» չկան: Այսպես որինակ՝ «Ժամանակավոր կանոններով» թույլ եւ արվում, վոր մի շարք պայմաններ վորոշվեն վարձողի ու վարձվողի համաձայնությամբ: Վերցնենք հենց հետևյալ որինակները.—բանվորական որվա տևողությունը, աշխատավարձի վճարման ժամկետները, բանվորական հագուստ ու կոշիկ տալը, հանգստի որերին աշխատելու համար արվող վարձի չափը և մի շարք ուրիշ պայմաններ վորոշվում են չերկուսի համաձայնությամբ:

Խորհրդային Իշխանությունն այս արտոնությունները տալիս եւ միջակ և չունևոր գյուղացիական տնտեսություններին, վորոնք բատրակ կամ բատրակուհի չեն վարձում վոշ թե իրենց տուղ լինելուց և հարստություն գիգելու նպատակով, այլ տնտեսության կարիքն եւ ստիպում: Խորհրդային Իշխանությունը գիտի, վոր այդպիսի գյուղացիական տնտեսությունների համար «Աշխատանքի Որենսդրքի» որենքներն անհարմար են, նրանց ուժից վեր են: Դա համար ել այդպիսի տնտեսությունների համար Խորհրդային

Իշխանութիւնը հրատարակել եւ «Ռժանդակ վարձու աշխատանք ոգտագործելու ժամանակավոր կանոնները»:

Այնինչ «Աշխատանքի Որենսգրքով» սահմանված եւ վորոշակի բանվորական ուր. — հասակավորների համար որական 8 ժամ, 16-ից — 18 տարեկան անչափահասների համար 6 ժամ, և 14-ից — 16 տարեկան փոքրահասակների համար — 4 ժամ: Համաձայն Որենսգրքի՝ բանվորի աշխատավարձը պետք եւ տրվի ամսական ամենաքիչը յերկու անգամ: Վարձողը պարտավոր եւ բանվորին ասնագիտական հագուստ, կոշիկ տալ աչն չափով, ինչ վոր հաստատված եւ Աշխատանքի Կոմիտարիատի կողմից: Որենսգրքի համաձայն արտաժամյա աշխատանքի համար, այսինքն որվա մեջ սահմանված ժամերից ավելի աշխատելու համար վարձողը պարտավոր եւ ավելի վճարել բանվորին, քան թե «Ժամանակավոր կանոններն» են պահանջում. առաջին 2 ժամի համար պիտի վճարի մեկ ու կես անգամ ավելի սովորական չափից, իսկ հետեյալ ամեն մի ժամի համար 2 անգամ ավելի: Հանգստի որերին և տոն որերին աշխատելու համար եւ որենսգրքով վարձողը պարտավոր եւ կրկնակի չափով վճարել: Իսկ «Ժամանակավոր կանոններով» այս բոլոր պայմանները վորոշվում են յերկուսի համաձայնությամբ:

Հետո — «Ժամանակավոր կանոնները» թույլ են տալիս փոքրահասակներին աշխատեցնել 12 տարեկանից սկսած, իսկ Որենսգիրքը՝ միայն 14 տարեկանից: Համաձայն Որենսգրքի վարձողը պարտավոր է ապահովագրել իր բոլոր բանվորներին — թե մշտականներին, թե ժամանակավորներին և թե սեզոնայիններին, և մշտական բանվորների համար վարձողը ապահովագրական մուծում պիտի կատարի 16⁰/₀-ից փոչ պակաս, այսինքն՝ մի ռուբլուն 16 կոպ.: Իսկ «Ժամանակավոր կանոններով» գյուղացիական տնտեսությունների մեծ մասը ադատվում են պարտադիր ապահովագրությունից և իրենց բատրակներին ու բատրակուհիներին կարող են ապահովագրել միայն կամավոր կերպով: «Ժամանակավոր կանոններով» պարտադիր սոցիալական ապահովագրությունը տարածվում է միայն հարուստ գյուղացիական տնտեսությունների վրա, փորոնք գյուղատնտեսական աշխատանքների ամբողջ սեզոնին միաժամանակ առնվազն 3 բատրակ կամ բատրակուհի յեն աշխատեցնում*): Նույնիսկ այս-

*) Գյուղատնտեսական աշխատանքների սեզոնն սկսվում է գարնանացանից և շարունակվում է մինչև բերքի հավաքելը: Զանազան տեղերում կարող է գյուղատնտեսական աշխատանքների սեզոնը կարճ կամ յերկար լինել:

պիսի գյուղացիական տնտեսություններն ել իրենց բանվորներին ապահովագրում են արտոնյալ պայմաններով: Բացի այս համեմատությունից, վոր մենք արինք «Աշխատանքի Որենսգրքի» հետ, վարձողներին մի շարք ուրիշ հարմարություններ ել են տրվում, վոր թեթևացնում են վարձելու պայմանները:

Համաձայն «Ժամանակավոր կանոնների» ինչպես բաժավոր համաձայնության, այնպես և գրավոր պայմանագիր կնքելու դեպքում, վարձվելու պայմանները վորոշվում են բատրակի կամ բատրակուհու և վարձողի համաձայնությամբ:

ԻՆՉՈ՞Ւ ԱՎԵԼԻ ԼԱՎ Ե՛ ԱՇԽԱՏԱՆԲԻ ԴԱՅՄԱ- ՆԱԳԻՐԸ ԿՆԳԵԼ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՈՎ

Բատրակներին ու բատրակուհիներին կողմից կառող և համաձայնության գալ յեվ «աւելա-
սանքի պայմանագիրը» ստորագրել գլուղասնե-
սական յեվ անսառային բանվորների միու-
թյունը: («Ժամանակավոր կանոններ»-ի 2-րդ
հոդված): Բատրակներին ու բատրակուհիներին
համար պայմանագիր կնքելուն արհեստակցական
միությունը մասնակցում և իր ներկայացուցչի
միջոցով, պուղում միության ներկայացուցիչ-
ները բատրակներին ու բատրակուհիներին ոգ-
նում են վարձողների հետ պայմանավորվելիս և
աշխ. պայմանագիր կնքելիս: Հիմա բատրակներն
ու բատրակուհիները շատ լավ են հասկանում,
վոր իրենց համար ավելի լավ և վարձողների
հետ պայմանագիր կնքել բատրակների միության
միջոցով, այսինքն՝ գլուղատեսակական և ան-
տառային բանվորների միության միջոցով, դրա
համար ել, քիչ և պատահում, վոր առանց մի-
ության պայմանագիր ստորագրեն: Վոր բատ-
րակները լավ են հասկացել միության միջոցով

պայմանագիր կնքելու ոգուտը, դա յերևում է
 նրանից, վոր տարեց տարի շատանում է միու-
 թյան միջոցով աշխ. պայմանագիր կնքողների
 թիվը. 1923 թվին միության միջոցով կնքվել է
 19,100 պայմանագիր, 1924 թվին. — 376,100,
 1925 թվին 819,400 և 1926 թ. հունվարից սեսյ-
 տեմբեր — մեկ միլիոնից ավելի պայմանագիր:
 Միության ներկայացուցիչը միության մեջ կազ-
 մակերպված բատրակների ուժեղ մասնակցու-
 թյամբ, միշտ ել կարող է բատրակի համար ա-
 վելի լավ պայմաններով համաձայնության գալ
 վարձողի հետ: Նա բատրակներից ել լավ գիտի
 բատրակների աշխատանքին վերաբերող որենք-
 ները և դրա համար ել ավելի լավ, լրիվ ու
 ճիշտ կկազմի «Աշխատանքի պայմանագիրը», վոր-
 պեսզի թե աշխատելու ժամանակ և թե վերջում,
 աշխատավարձը ստանալիս ավելորդ վեճեր և
 թյուրիմացություններ չծագեն վարձողի ու բա-
 տրակի միջև: Բացի այդ միությունը ունի աշխա-
 տանքի պայմանագրի համար պատրաստի տպված
 թերթեր, վոր կազմված են որենքի հիման վրա:
 Այս թերթիկի և պայմանագիրը զրելու համար
 միությունը վոչ մի վարձատրություն չի վերց-
 նում վոչ բատրակից և վոչ ել վարձողից: Բացի
 այդ, միությունը իր վրա յե վերցնում աշխ.
 պայմանագիրը ցուցակագրել տալու աշխա-

տանքը՝ Իսկ հետո, չեք բարդեն աշխատանքի պայմանագիրը կնքված է, արհեստակցական միությունը հետևում է, վոր վարձողը լրիվ կատարի պայմանագրի բոլոր կետերը:

Աշխատանքի պայմանագիրը արհեստակցական միության մասնակցությամբ կնքելը ձեռնտու է նաև վարձող գյուղացիներին: Գյուղացին վոչ մի կոպեկ չի ծախսում «Աշխատանքի պայմանագրի» թերթիկի համար, կարիք չի լինում դեռ ու դեն ընկնել մի գլուղ մարդ ճարել կամ մի գյուղական «ատվակատ» գտնել աշխատանքի պայմանագիրը գրել տալու համար: Ազատվում է նաև պայմանագիրը ցուցակագրել տալու գործից: Իսկ ամենագլխավորն այն է, վոր արհմիության ներկայացուցչի մասնակցությամբ դրված աշխատանքի պայմանագիրը կլինի ճիշտ և որենքին համապատասխան: Այլևս վոչ մի թշուրիմացութուն ու դալժաղալ դրա մասին չի լինի: Իսկ չեթե պայմանագիրը գրի ինչ վոր գյուղական «ատվակատ», ով գիտի, ինչ շիւաշփոթ կլինի: Շատ տեղեր այս ամենը լավ են հասկացել գյուղացիները և իրենք են գնում միություն, վոր պայմանագիր կնքեն իրենց բաւրաւի կամ բաւրակուհու համար:

**ԲԱՏՐԱԿՆԵՐԻ ՈՒ ԲԱՏՐԱԿՈՒՅԻՆԵՐԻ ԱՐՃԵՍՏԱԿ-
ՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆ ԻՆՉՊԵՍ Ե ՈԳՆՈՒՄ
ՆՐԱՆՑ ԱՇԽԱՏԱՆԲԱՅԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐ
ԿՆԲԵԼԻՍ**

ԽՍՀՄ-ի գյուղատնտեսական ու անտառա-
յին բանվորների միությունը բատրակների հա-
մար աշխատանքային պայմանագիր կնքելուն
մասնակցում ե իր ներկայացուցիչների միջ ցով:
Ովքեր են՝ միության այդ ներկայացուցիչները.
դրանք շրջկոմների, գյուղբատրակոմների անդամ-
ներն են կամ շրջկոմների հատուկ լիազորները,
վորոնց շրջկոմներն ուղարկում են պայմանագիր
կնքելու:

Միության ներկայացուցիչներն ինչպե՞ս են
ոգնում բատրակներին ու բատրակուհիներին
վարձողների նե՞ս աշխատանքային պայմանագիր
կնքելիս:—Նրանք մասնակցում են բատրակի կամ
բատրակուհու բանակցություններին վարձողների
հետ, ոգնում են բատրակներին ու բատրակու-
հիներին, վոր ավելի լավ պայմաններով համա-
հայնվեն վարձողների հետ — մեծ աշխատավարձ
ստանան, սնունդը և մյուս բոլոր պայմանները

լավ լինեն: Առանց միության ներկայացուցչի բատրակի համար դժվար է համաձայնության գալ վարձողի հետ: Շատ անգամ բատրակն ինքն ել չի իմանում բատրակների աշխատանքի մասին յեղած որենքները: Վարձողն ոգտվում է բատրակի որենքները չիմանալուց և նրա այդ անփութությունն ոգտագործում է իր ոգտին: Բայց միության ներկայացուցչին վարձողը չի կարող խաբել, վորովհետև նա լավ գիտի որենքները և վարձողների բոլոր ֆանդ ու ֆելերը:

Միության ներկայացուցիչը խստորեն հետևում է, վոր վարձողը չխաբի բատրակին կամ բատրակուհուն վարձելու ժամանակ: Նա ինքն է գրում աշխատանքի պայմանագիրը, վորի մեջ ամեն ինչ նախատեսնված է լինում, վորպեսզի վարձողը աշխատանքային պայմանագիրը կնքելուց հետո ել չկարողանա խաբել բատրակին կամ բատրակուհուն: Վորպեսզի վարձելու պայմանները ավելի լավ լինեն և աշխատավարձը բարձր լինի, միության ներկայացուցիչները պայմանագիրը կնքելուց առաջ այդ ամենի մասին խոսում, համաձայնության են գալիս բատրակների ու բատրակուհիների հետ, նրանց ժողովների չեն հրավիրում, վորտեղ քննում են վարձելու պայմանները:

Միության ներկայացուցչի մասնակցու-

Թյամբ կնքած աշխատանքային պայմանագիրն
 ստորագրում են բատրակը (իսկ չեթե բատրա-
 կուհու համար ե՛ր բատրուկուհին), վարձողը և
 միության ներկայացուցիչը։ Յերբ աշխատանքա-
 չին պայմանագիրն արդեն ստորագրված ե, միու-
 թյան ներկայացուցիչն ինքն ե տոմարագրում
 գյուղխորհրդում։ Յուցակագրությունից հետո
 աշխատանքի պայմանագրի մի օրինակը տրվում
 ե բատրակին կամ բատրակուհուն, մյուսը վար-
 ձողին, չերբորդը տրվում ե միությանը, իսկ
 չորրորդը մնում ե գյուղխորհրդում։ Բոլոր այդ
 չորս օրինակները գրվում են տպված թերթերի
 վրա, վրի ձևը հաստատված ե լինում գյուղա-
 տնտեսական և անտառային բանվորների միու-
 թյան կենտրոնական Կոմիտեյի կողմից։ Վերեն
 արդեն առաջինը, վոր այդ թերթիկների համար
 միությունը վոչ մի կոպեկ վարձ չի վերցնում
 վոչ բատրակից և վոչ ել վարձողներից։

ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐՆ ԻՆՉՊԵՍ ԵՆ ԿՆԲՈՒՄ ԲԱՏՐԱԿՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՆԳԻ ՊԱՅ ՄԱՆԱԳՐԵՐԸ

Վորպեսզի աշխատանքի պայմանագիր կնքելիս ավելի լավ պաշտպանվի բատրակների շահերը, միության ներկայացուցիչը պետք է լավ իմանա բատրակային կյանքի և բատրակների ու բատրակուհիների կյանքի պայմանները: Նա պետք է լավ ճանաչի և աչն գյուղացիական տնտեսութունները, վորոնց հետ պետք է աշխատանքի պայմանագրեր կնքի: Նա պետք մանրամասն իմանա, թե շրջանում վոր գյուղացիական տնտեսութուններն են բատրակ կամ բատրակուհի վարձում և պետք է աչդ տնտեսութունների հաշվառումն ունենա: Ավելի ևս մանրամասն ու լավ պիտի իմանա արդյունաբերական տիպի բոլոր գյուղացիական տնտեսութունները, վորոնց մեջ աշխատանքի պայմանները վորոշվում են վոչ թե ոժանդակ վարձու աշխատանքի մասին չեղած «Ժամանակավոր կանոններով», ալ «Աշխատանքի ու կենսոգրքի» հիման վրա:

Այս ամենը միութեան ներկայացուցիչը նրա համար պիտի իմանա, վորպեսզի ավելի լավ կազմակերպի իր շրջանի բատրակների պաշտպանութեան գործը և ավելի հաջող տանի աշխատ նքի պայմանագրի համար տարվող բանակ ցությունները վարձողի հետ:

Առխառանքի պայմանագիր կնքելիս միութեան ներկայացուցիչը պետք է իմանա, թե վոր տեսակից ինչպիսի պահանջներ կարելի լինան: Այդ պահանջները պետք է համապատասխանեն վարձողի տեսութեան դրութեանը լիակատրութեանը Իհարկե, արդուն բերական տիպի գլուղացիական տնտեսություններից ավելի բարձր պահանջներ պիտի անել, քան թե այն գլուղացիական տնտեսություններից, վորոնց վրա տարածվում են «Ժամանակավոր կանոնները»: Արդուն բերական տիպի գլուղացիական տնտեսությունների նկատմամբ պետք է ձգտել, վոր նրանց բատրակների ու բատրակուհիների աշխատանքի պայմանները մոտակա խորհրդային տնտեսութեան բանվորների դրութեանից վատ չլինեն: Սակայն և այն տնտեսություններում, վորոնց վրա «Ժամանակավոր կանոններն» են տարածվում, ամեն տեղ և բոլոր տնտեսություններում ել աշխատանքի պայմանները միատեսակ լինել չեն կարող: Անկաս-

կած, ավելի հարուստ տնտեսություններում կարելի չե և պետք ե աշխատել, վոր աշխատանքի պայմաններն ավելի լավ լինեն, քան թե չքավոր տնտեսություններումն ե։ Միությունը և նրա ներկայացուցիչը պետք և աշխատեն վորքան կարելի չե ավելի մեծ թվով բատրակներ ընդգրկեն աշխատանքի պայմանագրերով։ Բայց այդ Հպիտի անել բատրակներին ու վարձողներին ստիպելով, վոր նրանք գնան միություն աշխատանքի պայմանագիր կնքելու։ Բատրակների շահերը լավ և ճիշտ պաշտպանելու միջոցով պետք ե ուժեղացնել ու խորացնել արհեստակցական աշխատանքը նրանց մեջ և բարձրացնել միության հեղինակությունը բատրակների ու բատրակուհիների աչքում։ Աշխատանքի պայմանագրեր կնքելիս միությունը պետք ե կազմակերպի բատրակության պաշտպանության գործը առաջին հերթին այնտեղ, ուր ավելի շատ են շահագործում և խաբում բատրակներին և բատրակուհիներին։ Կուլակային տնտեսություններում, արդյունաբերական տիպի տնտեսություններում բատրակությունն ավելի շատ ե զգում միության պաշտպանության կարիքը։ Դրա համար ել միության ներկայացուցիչները պետք ե իրենց նպատակը դարձնեն աշխատանքի պայմանագրերով ընդգրկել այն բոլոր բատրակներին ու բատրակու-

հիմներին, վորոնք աշխատում են այդպիսի տընտեսութիւններում: Պետք է աշխատել նաև, վոր առաջին հերթին աշխ. պայմանագիր կնքվի այն բատրակների ու բատրակուհիների համար, վորոնք միութեան անդամ են, նրանց առավելութիւն տալ աշխատանք տալու խնդրում, քան թե այն բատրակ—բատրակուհիների, վորոնք միութեան անդամ չեն:

Աշխատանքի պայմանագրեր կնքելիս ավելի լավ արդիւնքների հասնելու համար հարկաւոր է ամենից առաջ զրույց ունենալ բատրակների ու բատրակուհիների հետ աշխատանքի պայմանագրեր կնքելու աշխատանքների մասին և հետո միայն սկսել պայմանագրերի կնքումը: Այդպիսի զրույցներ ու խորհրդակցութիւններ պետք է կազմակերպել բատրակների հետ, ամեն անգամ մեծ թվով բատրակներ վարձելու սեզոնի սկզբին: Այդ զրույցների և խորհրդակցութիւնների ընթացքում պիտի քննել, թե ինչպես ավելի լավ կլինի պայմանագրեր կնքել, ինչ պահանջներ պիտի առաջադրել այս կամ այն վարձողին: Այդ ժողովներին միութեան ներկայացուցիչներն և առաջավոր բատրակներն ու բատրակուհիները պետք է բացառեն իրենց ընկերներից: Աշխատանքային որոնքները, միութեան ղեկն ու նշանակութիւնը, միութեան կազմած

աշխատանքի պայմանագրի նշանակութիւնը: Այդ բոլոր հարցերի քննութիւնը ոգնի միութեան ներկայացուցիչն՝ սերտ ու գործնական կապ ստեղծել բատրակութեան հետ, և ավելի լավ ու կազմակերպված տանել աշխ. պայմանագրերի աշխատանքը: Այդ ժողովներն ու բատրակութեան հետ լեղած տեական կապը պետք է ոգտագործել նաև այն նպատակով, վոր վերացվի մրցուժը բատրակների միջից, այս կամ այն աշխատանքին վարձվելու ժամանակ: Պէտք է հիշել, վոր աշխատանքի վարձվելու ժամանակ բատրակների մեջ յեղած մրցութիւնը մեծ չարիք է նրանց համար: Այդ մրցութիւնը վատացում է բատրակների դրութիւնը վարձվելու ժամանակ և արգելք է հանդիսանում միութեան աշխատանքներին: Այդ չարիքը կարելի է վերացնել միայն բատրակութեան կազմակերպվածութեամբ և նրանց մեջ միութենական աշխատանքն ու ժողացնելով:

Միութեան ներկայացուցիչը չպիտի սպասի, վոր բատրակը կամ բատրակուհին իրեն դիմեն ոգնելու աշխ. պայմանագիրն ստորագրելու գործին, այլ ինքը պիտի գնա նրանց մոտ: Միութեան ներկայացուցիչը պետք է ծանոթանա վարձողի տնտեսութեան հետ: Դա կոգնի միութեանը, վոր աշխ. պայմանագիրը կնքելիս ավելի

լով պաշտպանի բատրակի կամ բատրակուհու շահերը:

Վարձողի հետ բանակցութիւնները պետք է վարել բատրակի կամ բատրակուհու հետ միասին: Չի կարելի թույլ տալ, վոր վարձողի հետ բանակցութիւններ վարվեն առանց բատրակի կամ բատրակուհու մասնակցութեան: Նույն իսկ ամենալավ հետևանքների հասնելու գեպքում այդպիսի բանակցութիւնները կարող են դժգոհութիւն և կասկած առաջացնել վարձվողի մեջ: Ավելի լաւն այն է, վոր բատրակը կամ բատրակուհին ինքն է հաժաձայնութեան գալիս վարձողի հետ, իսկ միութեան ներկայացւցիչը միայն ոգնում է նրան ավելի լավ պայմաններ առաջադրել և կնքում է պայմանագիրը: Ծիշտ չի կարելի համարել նաև այն, վոր միութեան ներկայացուցիչը միայն պայմանագիրն է գրում, առանց մասնակցելու բանակցութիւններին և առանց բավարարչափով ոգնելու, վոր բատրակը կամ բատրակուհին ավելի լավ պայմաններ առաջադրեն գրելու աշխատանքի պայմանագրում: Սխալ է մտնալմանդ այն, վոր աշխատանքի պայմանագիրը գրվում է փաստորեն վարձվելուց յերկար ժամանակ անցնելուց հետո: Յեթե միութեան ներկայացուցիչ մասնակցութիւնը միայն պայմանագիր գրելը լինի, դա շատ քիչ ոգուտ կտա բատրակին կամ բատ-

րակուհուն: Իսկ յեթե նկատի ունենանք, վոր այդպիսի պայմանագրով վարձողը դեռ վորոշ տոկոս ել վճարում ե միությանը, ապա վարձողը միության մասնակցութիւնը պայմանագիր գրելու խնդրում կարող ե սխալ հասկանալ: Վարձողը կարող ե մտածել, վոր միութիւնը ուղղակի ուղղում ե իրենից տոկոսներ ստանալ, դրա համար ել գրում ե պայմանագիրը: Դրա համար ել պետք ե խուսափել հետին թվով աշխ. պայմանագրեր գրելուց, այսինքն այն ժամանակ, չերբ բատրակը կամ բատրակուհին աշխատանքի մեջ են: Միութիւնը պետք ե շտապի մասնակցել պայմանագիր գրելուն այն ժամանակ, չերբ կողմերը պայմանավորվում են: Միայն այդ ժամանակ միութիւնը կարող ե բատրակին կամ բատրակուհուն անհրաժեշտ ոգնութիւն ցույց տալ վարձողի հետ համաձայնության գալու գործում:

Միության մասնակցութեամբ կնքած աշխատանքի պայմանագրերը անպատշաճ պիտի ստորագրված լինեն միության ներկայացուցչի կողմից: Բայց միաժամանակ պայմանագիրը պիտի ստորագրե և ինքը բատրակը կամ բատրակուհին: Շատ լավ պէտք ե հիշել, վոր—աշխատանքի պայմանագիրը պէտք ե կազմել ու ստորագրել չորս որինակից: Աշխատանքի պայման

նագիրն ստորագրելուց հետո մի որինակը պետք
տալ բատրակին, մյուսը վարձողին: Իսկ մյուս
չերկու որինակը տրվում է գյուղխորհրդին՝ ցու-
ցակազրելու: Յուցակազրելուց հետո պայմանա-
գրի որինակներէց մեկը մնում է գյուղխորհրդում,
իսկ մյուսը պահվում է միութեան մոտ:

ԻՆՉ ՅԵՎ ԻՆՉՊԵՍ ՊԵՏԲ Ե ՀԻՇԱՏԱԿԵԼ ԱՇ- ԽԱՏԱՆԳԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐՈՒՄ

Մենք արդեն գիտենք, Վոր աշխատանքի պայմանագիրը մի համաձայնություն է վարձողի և վարձվողի կամ պրոֆմիտյան միջև, Վորը աշխատանքի պայմանագիր է կնքում բատրակի կամ բատրակուհու անունից: Գիտենք նաև, Վոր աշխատանքի պայմանագրի պայմանները Վորոշ-վում են որենքի հիման վրա. ոժանդակ վարձու աշխատանքի ոգտագործող գլուղացիական տնտես-սություններում «Ժամանակավոր կանոնների» հիման վրա, իսկ արդյունաբերական տիպի գլուղացիական տնտեսություններում «Աշխա-տանքի Որենսգրքի» հիման վրա: Աշխատանքի պայմանագրով յերբեմն այնպիսի պայմաններ են նախատեսվում, Վորոնք ոչ ենքու: նախատեսված չեն, կամ հիշատակված են պայմանական կերպով: Այսպիսով աշխատանքի պայմանագիրը մի քանակ լրացնում է որենքի այնպիսի պայմաններով, Վորոնք չկան որեմում յեվ Վորոնք սահմանվում են յերկու կողմերի համաձայնությամբ: Աշխա-տանքի պայմանագրում զրված պայմանների

կատարելը նույնքան պարտադիր է, ինչպես վոր
պարտադիր են որենքում մատնանշած պայման-
ները: Աշխատանքի պայմանագիրը չկատարելու
համար վարձողը պատասխանատու չէ այնպես,
ինչպես պատասխանատու չէ որենքը չկատարե-
լու համար:

Աշխատանքի պայմանագրում պետք է գրվեն
միայն այնպիսի պայմաններ, վորոնք չերկու-
կողմերի համաձայնության գործ են և վորոնք
չկան որենքում: Կարիք չկա աշխատանքի պայ-
մանագրում այնպիսի պայմաններ գրել, վորոնք
արդեն կան որենքում և վարձողի ու վարձվողի
համաձայնությամբ չեն վորոշվում:

Այդ դեպքում ի՞նչ պայմանների մասին
սլիտի գրել աշխատանքի պայմանագրում.

Վարձելու ժամանակամիջոցը.

Աշխատավարձի չափը.

Վարձողի պարտականությունները.

Հաշիվը մաքրելու և աշխատավարձը վճարե-
լու ժամկետները.

Վարձվողին բնակվելու տեղ, ուտելիք, բան-
վորական հագուստ և վոտնաման տալը.

Բանվորական որվա աևողությունը.

Հանգստի օրեր տալը.

Սոցիալական ապահովագրությունն ու վար-
ձողի պարտավորությունը՝ վարձվողին հիվանդա-
նալու դեպքում բժշկելու մասին.

Արձակման և արձակելու դեպքում նպաստ տալու կարգը.

Վարձվողին փոխհատուցում տալը, յեթե պայմանագիրը կնքելուց հետո վարձողը հրաժարվում է աշխատանք տալ վարձվողին.

Մատնանշել, թե աշխատանքի պայմանագրում չնախատեսանված աշխատանքի¹⁵ պայմանները վոր որենքով են կարգավորվում.

Այն տոկոսային հատկացումները, վոր վարձողը պիտի տա արհմիությանը համաձայն պայմանագրի.

Անչափահասների ու փոքրահասակների աշխատանքի հատուկ պայմանները:

Բացի այս հիշատակած պայմաններից աշխատանքի պայմանագրում պետք է հիշատակել նաև այն բոլոր պայմանները, վորոնք վարձվելու ժամանակ բանակցության նյութ են դառնում վարձողի և բատրակի կամ բատրակուհու միջև:

Յուրաքանչյուր առանձին դեպքում անհրաժեշտ է իմանալ, թե տվյալ գյուղացիական տընտեսությունը վոր որենքի գործունեկության տակ է ընկնում, վորովհետև համաձայն դրան էլ պետք է աշխատանքի պայմանագրում վորոշվեն վարձվելու պայմանները:

Այժմ ավելի մանրամասն կերպով բացատրենք, թե աշխատանքի պայմանագրի մեջ ինչ-

սլես սկեռք ե հիշատակել վերը հիշված աշխատանքի հիմնական սլայմանները:

Վարձելու ժամանակամիջոցը

Ամեն մի աշխատանքի սլայմանագրի ամենաառաջին սլայմաններից մեկը վարձելու ժամանակամիջոցն է: Շատ անգամ աշխ. սլայմանագիրը գրելիս այնքան էլ ուշադրութուն չեն դարձնում այդ սլայմանը վորոշելուն: Յերբեմն կարելի է հանդիպել աշխատանքի սլայմանագրերում վարձելու ժամանակամիջոցը վորոշած այս կերպ. — «մինչև խոտհունձի ժամանակը», «մինչև վարը», «մինչև բերքը հավաքելը», «մինչև նախրաթող», «մինչև ձյուն դալը» և այլն:

Վարձելու ժամանակը այս ձևով վորոշելը ելի հնարավոր կլիներ, թե աշխատավարձն էլ վորոշվեր վոչ թե միանգամից ամբողջ ժամանակամիջոցի համար, ալ ամսականով, շաբաթավարձով կամ թե որականով: Բայց հենց բանն էլ այն է, վոր աչքպիսի սլայմաններում սովորաբար աշխատավարձը վորոշվում է ամբողջ ժամանակամիջոցի համար միանգամից: Բայց չե՞ վոր խոտհունձը կամ հերկը կարող է տևել 2 շաբաթ, կարող է տևել և 2 ամիս:

Դե տես, թե ինչ դրության մեջ կրնանի բառարակը. նա մտածում էր, վոր վորոշ վարձով

պիտի աշխատի յերկու շաբաթ, իսկ հիմա ստիպ-
ված ե նույն վարձով յերկու ամիս վզին ձգել:
Կամ թե ինչ կլինի, յեթե վատ յեղանակի պատ-
ճառով կալերը ձգձգվեն յերկու — յերեք ամիս:
Ջյունն ել, հո գիտեք, վոր ամեն տարի միևնույն
ժամանակը չի գալիս: Հաճախ ձմեռն ել ե մեկ-
յերկու ամսով ուշանում: Բերված բոլոր սրինակ-
ները ցույց են տալիս, վոր վարձելու ժամանակա-
միջոցը ալգպիի անվորոշ ժամկետներով վորո-
շել չի կարելի: Աշխատանքի պայմանագրում
վարձելու ժամանակամիջոցն ալս ձևով վորոշե-
լուց վարձվողը կարող ե շատ վատ դրության
մեջ ընկնել: Պրա համար ել վարձելու ժամա-
նակասիջոցը «հունձ», «հերկ» «կալեր» «նախա-
քող» յեվ ալ նման անվորոշ ու առանձնական
ժամկետներով չպիտի վորոշել, ալ պետք ե մաս-
նանշել աշխատանքի սկսելու յեվ վերջացնելու
ամիսը, ամսաքիվը յեվ կամ հիշ կերպով ցույց
սալ թե քանի ամիս, շաբաթ յեվ որ պիտի աշ-
խատի վարձվողը: Որինակ՝ «հունվարի մեկից
մինչև սեպտեմբերի 15-ը», կամ — «խոտհարքի և
հնձի ժամանակ, 3 ամիս ժամանակով»:

Վարձելու ժամանակամիջոցի հարցը լուծե-
լիս պետք ե այն ել նկատի ունենալ, վոր չի
կարելի սի արուց ավելի ժամանակամիջոցով
աշխատանքի պայմանագիր կնքել («Ժամ. կու-

նոններ» հոգ. 4): Ինչո՞ւ: Վորովհետեւ մեր ժամանակներում կյանքի պայմաններն այնպես աւրադ են փոփոխվում, վոր մի տարուց ավելի ժամանակի համար կնքած աշխատանքի պայմանագիրը տարին անցնելուց հետո կարող է արդեն վարձվողի համար անհարմար և անձեռնտու լինել: Հենց այդ նկատառումով ել «Ժամանակավոր կանոններով» արգելվում է մի տարի առաջ աշխատանքի պայմանագիր կնքել: Որինակ՝ չի կարելի 1929 թվի ապրիլին այնպիսի աշխ. պայմանագիր կնքել, վորով բատրակը պարտավորվում է 1930 թվի ապրիլից աշխատանքի անցնել, ախնքն՝ պայմանագիրը կնքելուց մի տարի հետո:

Զպետք է այնպիսի աշխատանքի պայմանագրեր կնքել, վորոնք իրենց յերկար ժամանակամիջոցով կարող են անձեռնտու և ստրկացնող դառնալ բատրակի կամ բատրակուհու համար: Բայց և այնպես պետք է աշխատել, վոր բատրակներն ու բատրակուհիներն ապահովված լինեն մշտական և թե ավելի յերկարատև աշխատանքով: Պետք է հիշել, վոր գործազրկութունը բատրակության համար կատարյալ պատուհաս է: Դրա համար ել պետք է աշխատել, վոր բատրակները և բատրակուհիները վարձվեն ամբողջ տարվա կամ թե ամբողջ ամառնային սեզոնի համար:

Պարծվողի պարտականությունները

Աշխատանքի պայմանագրում պետք է մանրամասն գրել, քե՛ր բաժնակիր կամ բաժնակուհին ինչ աշխատանքի համար է վարձվում, մեկ առ մեկ թվել վարձվողի բոլոր հիմնական (գլխավոր) պարտականությունները։ Աշխատանքի պայմանագրում կիսատ թողնված ամեն մի հարցի պատճառով վերջում կարող են վեճ ու թյուրիմացություններ պատահել։ Այդպիսի կիսատ ու մութ կետերը հաճախ ոգտագործում են վարձողները, վորպեսզի վարձվողից պահանջեն ավելի շատ աշխատանք կատարել, քան թե՛ պայմանավորվել են վարձելիս։ Վարձողին դա ձեռնտու չէ, բայց բատրակը կամ բատրակուհին այդպիսի թերի կետերի պատճառով ամենաթշվառ ճորտության մեջ են ընկնում։ Որինակի համար՝ բատրակը վարձվում է հերկ անելու համար, բայց տերը ստիպում է նրան աշխատել վոչ միայն դաշտում, այլ և տանը — բակը, գոմը մաքրել, աղբը կրել, ջուր բերել, չերեխաներին պահել և ընդհանրապես կատարել ամեն տեսակ աշխատանք։ Լինում է և այսպես, վոր բատրակին վարձում են իրենց տնտեսության մեջ աշխատելու համար, իսկ հետո ստիպում են աշխատել նաև ուրիշների համար, որինակ՝ ուղար-

կում են իրենց խնամու կամ քաւորի գոմը մաք-
րել, այս կամ այն աշխատանքը կատարել և ալին։
Դրանից յաւր չե նաև բատրակուհիների դրու-
թյունը։ Բատրակուհին վարձվում է տնային աշ-
խատանք կատարելու համար, իսկ նրան ստի-
պում են աշխատել նաև դաշտում, բանջարանո-
ցում, դեռ բացի դրանից պահանջում ել են, վոր
խնամի յերեխաներին։ Կամ թե բատրակուհին
վարձվում է մեկ կով ունեցող տնտեսության
մեջ, բայց հետո բանից դուրս է գալիս, վոր
վոչ թե մեկ, ալլ հինգ կով ե։ Բատրակուհին
ստիպված է լինում բոլոր կովերին խնամել,
կթել, և այն ել նույն աշխատավարձով, ինչ վոր
պայմանավորվել եր մեկ կովի համար։ Յեւ այս
բոլորը կատարվում է միայն նրա համար, վոր
աշխատանքի պայմանադրում ճիշտ կերպով չի
ցույց տրված, թե պայմանավորված աշխատա-
վարձով բատրակուհին ինչպիսի աշխատանքներ
կատարելու պարտականութիւն և վերցրել իր
վրա։ Պայմանադրում միայն տալած է չեղել,
վոր բատրակուհին վարձվում է տնտեսության
մեջ աշխատելու համար, վորտեղ պետք է նաև
կովերը կթի։

Բատրակների ճորտացման այսպիսի որի-
նակներ ինչքան ուզենաք՝ կարելի չե բերել։
Դրանից ազատվել կարելի չե միայն մի ճանա-

պարհով. — աշխատանքի պայմանագրում մանրամասն պետք ե հիշատակել վարձողի պարտականությունները: Այդ դեպքում վարձողը չի կարող բատրակին կամ բատրակուհուն ստիպել՝ աշխատանք կատարել, վորի մասին գրված չե աշխատանքի պայմանագրում:

Մի քանի որինակ բերենք, ցույց տալու համար, թե ինչպես պիտի աշխատանքի պայմանագրում հիշատակել բատրակի կամ բատրակուհու պարտականությունները. — «Դաշտային աշխատանքներ կատարելու համար — զո. թանով հերկ անելը, ցանելը, խոտ հավաքելը»: «Անասուններին խնամելը — 4 կով և 2 ձի, բակը մաքրել և ջուր կրելը»: «Բամբակը քաղհանելը»: «Գետնախնձորի բուկը տալը»: «Տնային աշխատանքներ, չերկու կովի կթելու, խնամելու և չորս հասակավորի ու չերկու փոքրահասակի լվացքի հետ»: «Մեկ չերելայի խնամքի համար»:

Բատրակավարձը

Բատրակների համար աշխատավարձի հարցը ամենալուրջ հարցն ե: Բատրակներն ու բատրակուհիները քիչ են վաստակում: Հաճախ նրանց աշխատավարձն ալ քան քիչ ե լինում, վոր չի բավականանում նույնիսկ ամենաանհրաժեշտ ծախսերի համար: Մյուս կողմից ել բատրակների

մեծ մասը ամբողջ տարին աշխատանք չի
ունենում, այլ աշխատում ե միայն ամառը:
Սեզոնային բատրակը իր ամառվա սշխատա-
վարձով պիտի ապրի ամբողջ ձմեռը: Ձմեռը բա-
րակը յեթե նույնիսկ դորժ գտնի, դա ել շատ
պատահական ե լինում: Յերբ ամառվա սեզոնային
աշխատանքների համար բատրակի աշխատանքի
պայմանագիր են կնքում, այս հանգամանքը
չ պիտի մոռանալ: Չպիտի մոռանալ, վոր բա-
րակին ու բատրակուհուն ամառը կերակրում ե
և ձմեռը, այսինքն՝ ամառվա աշխատածով ապրում
ե և ձմեռը: Դրա համար ել պետք ե աշխատել
ներանց ամառվա աշխատավարձը բարձր լինի:

Պետք ե նկատի ունենալ նաև, վոր բա-
րակներն ու բատրակուհիները հաճախ աշխա-
տավարձն ստանում են վոչ թե փողով, այլ
մթերքով: Դա ավելի չե վատացնում ներանց նյու-
թական դրուժյունը: Դրա համար ել աշխ. պա-
յմանագրեր կնքելիս պետք ե աշխատել, վոր
վարձողները բատրակներին ու բատրակուհի-
ներին վճարեն վոչ թե մթերքով, այլ փողով:
Իսկ չեթե այս կամ այն պատճառով չի կարելի
բոլորովին ազատվել մթերքով աշխատավարձը
տալուց, այդ դեպքում գոնե պետք ե աշխատել,
վոր ինչքան կարելի չե աշխատավարձի դրամա-
կան մասն ավելի լինի: Ավելի հարուստ տնտե-

տություններում պետք է աշխատել, վոր աշխատավարձի դրամական մասը պակաս չլինի աշխատավարձի այն պետական միլիոնումից, վոր սահմանված է բանվորների համար:

Այն դեպքերում, չհրք աշխատավարձը մթերքով է վորոշվում, աշխատանքի պայմանագրում պետք է գրել վոչ միայն այն, թե ինչ մթերք է տրվելու բատրակին կամ բատրակուհուն, այլ և այն, քե ինչ հասկություն յեվ ինչ տրժեֆի մթերք է լինելու:

Որինակ՝ «նոր բերքից 20 փութ հաճարի ալյուր, փութը 1 ու. 20 կ., վարձողը պարտավոր է տանել և հանձնել բատրակին այսինչ գյուղում, իր տանը: Յերկարավիզ կոշիկներ— 15 ուրլի արժողությամբ, քաթանի վերնաշապիկ, 4 ուրլի արժողությամբ, մորթե տաք գլխարկ— 5 ուրլի արժողությամբ»:

Աշխատանքի պայմանագրում մթերքի տեսակն ու արժեքը նրա համար է անհրաժեշտ, վոր չեթե վարձողը մթերք չտա, վարձվողը կարողանա պահանջել նրանից չտրված մթերքի արժեքը: Բացի այդ, չեթե աշխատանքի պայմանագրում չգրվի մթերքի արժեքն ու վորակը, ապա անբարեխիղճ վարձողը կարող է խաբել բատրակին: Նոր կոշիկներ չփոխարեն կտա հները, վոր չերեք ուրլի ել չարժեն, կամ թե նոր

վերնաշապիկի փոխարեն հին, կարկատած և հասարակ կտորից վերնաշապիկ կտա, կամ թե զգլգլած գլխարկ կտա և այլն:

Յերբեմն ել պատահում ե, վոր վարձողներին հաջողվում ե խաբել բատրակին կամ բատրակուն հուն նույնիսկ արն դեպքում, յերբ աշխատանքի պայմանադրում մանրամասն նշանակված ե մթերքի վորակն ու արժեքը:

Որինակի համար բերենք մի այսպիսի դեպք. բատրակը զարնանից վարձվել ե զյուղացու մոտ ամսոնալին աշխատանքների համար: Պայմանագրով վարձողը պարտավորվել ե բացի դրամական վարձատրությունից տալ նաև 15 փ. հաճարի ալյուր, փութը 1 ու. 20 կոպեկով: Վարձողը հաշիվը մաքրում ե աշնանը, յերբ բատրակը վերջացնում ե իր աշխատանքը: Աշնանն ել հաճարի ալյուրի գինը իջել ե մինչև փութը 1 ու. Բատրակն իրավացի յե, յերբ հաշվում ե, վոր պայմանադրում գրված 15 փութի փոխարեն պետք ե ստանա 18 փութ, վորովհետև զարնանը 15 փ. հաճարի ալյուրն արժեք 18 ուրլի, իսկ աշնանը իջել ե փութը 1 ուրլու: Վարձողը ուրիշ կերպ ե մտածում: Նա բատրակին ասում ե. «ինչպես վոր պայմանավորվել ենք, ստացիր 15 փութ ալյուր. ավելի վոչ մի փութ չեմ տա»: Այսպիսի դեպքերից խուսափելու համար աշխա-

տանքի պայմանագրում պետք է գրել նաև, թե ինչ ձևով պիտի տրվի աշխատավարձի այն մասը, վոր մթերքով ե տրվելու: Հենց այս բերված որինակի համար աշխատանքի պայմանագրում պետք է գրվեր, վոր յեթե հաշիվը մաքրելու ժամանակ ալյուրի արժեքը պակաս լինի պայմանագրում նշանակվածից, ապա վարձողը պարտավոր ե ալյուր տալ. նոր գնով 18 ուլբլի արժեքով: Ձե՛ վոր բատրակը պայմանագրի համաձայն պետք ե ստանա 18 ուլբլի և վոչ թե 15 ուլբլի:

Պայմանագրերը կնքելիս խիստ կերպով պիտի պայքարել մթերքով աշխատավարձ տալու այն ձևերի հետ, վորոնք ճորտային դրության մեջ են դնում վարձվողին—ինչպես որինակ՝ սպառվող բերքի մի վորոշ մասը տալը կամ ավելացած անասունների վորոշ մասը տալը և այլն:

Աշխատանքն այս ձևով վարձատրելը ճորտատիրական շրջանն են հիշեցնում: Նրանք չափազանց ծանրացնում են այն բատրակների դրությունը, վորոնք համաձայնվում են այդպիսի պայմաններով աշխատել: Այն բատրակը, վոր աշխատում ե բերքի մի վորոշ մասն ստանալու պայմանով, չգիտի, թե ինչքան աշխատավարձով ե աշխատում և յերաշտի, կարկտահարության կամ այլ պատճառով բերք չստացվելու դեպքում բատրակը կարող ե բոլորովին առանց աշխատա-

վարձի մնալ: Քիչ չեն պատահում դեպքեր, յերբ ալգպիսի կիսրար-բատրակը նուշնիսկ իր վրա չե վերցնում տիրոջ կատարած ծախսերի այն մասը, վոր ընկնում ե իր բաժնի վրա. որինակ՝ գլուղատնտեսական հարկի վճարմանն ե մասնակցում:

Կիսրար-բատրակների համար աշխատանքի պայմանագիր կնքելիս պետք ե նկատի ունենալ, վոր կիսրարները զանազան տեսակի չեն լինում ե բոլոր կիսրարների համար ել պայմանագիր կնքել չի կարելի: Ա. խատանքի պայմանագիր պետք ե կնքել այն կիսրար-բատրակի համար, վորը վարձու չե տալիս միայն իր բանվորական ուժը: Իսկ չեթե կիսրարը մի գլուղագի չե, վոր աշխատում ե իր ձիով, չեզներով կամ իր գութանով ու այլ գործիքներով. նրա համար աշխատանքի պայմանագիր չպետք ե կնքել: Այդպիսի կիսրար հաճախ կարող ե լինել վոչ միայն սովորական, այլ նուշնիսկ հարուստ գլուղացին:

Բատրակների ու բատրակուհիների աշխատավարձի չափը վորոշելիս ամենից առաջ պետք ե նկատի ունենալ այն դիտողութունները վոր արինք «Միության մասնակցությունը բատրակների պայմանագիր կնքելու գործին» գլխում: Պետք ե նկատի ունենալ վարձողի տնտեսության ուժեղությունը, ավելի հարուստ գլուղացիական

տնտեսություններում պետք է աշխատել բա-
րակի աշխատավարձն ավելի բարձր լինի և մյուս
պայմաններն ել ավելի լավ լինեն: Արդյունա-
բերական տիպի գյուղացիական տնտեսություն-
ներում, վորոնց նկատմամբ, համաձայն «Ժամա-
նակավոր կանոնների» առաջին հոդ. ժանտթու-
թյան կիրառվում է խորհրդային տնտեսություն-
ներում վարձու աշխատանք ոգտագործելու մա-
սին չեղած վորոշումները, պետք է աշխատել,
վոր աշխատավարձը, նորմալ բանվորական որվա
տևողությամբ ավելի պակաս չլինի, քան մոտա-
կա խորհրդային տնտեսության մեջ է:

Աշխատավարձը վորոշելու ժամանակ պետք
է նկատի ունենալ, վոր համաձայն «Ժաման. կա-
նոնների» հոդված 8-ի, վարձողներից վոչ վոր
իրավունք չունի բատրակին կամ բատրակուհուն
ավելի քիչ վճարելու, քան թե տվյալ վայրի հա-
մար սահմանված պետական մինիմումն է աշ-
խատավարձի համար: Յեւ պետք է նկատի ու-
նենալ, վոր պետական մինիմումը վոչ թե բան-
վորների մի վորոշ խմբակի համար է, այլ վերա-
բերում է բոլորին, ովքեր վարձու աշխատանք
են տանում: Դրա համար ել պեսակաճ մինի-
մումից ցած վնարել չի կարելի վոչ սիայն հա-
սակավոր բատրակներին ու բատրակուհիներին,
այլ յեւլ անչափահասներին:

Աշխատավարձը պետական մինիստրումի հետ համեմատելիս հաճախ հարց ե ծագում, թե այդ համեմատութեան ժամանակ պէտք ե արդյոք աշխատավարձի մեջ հաշվել նաև այն ուտելիքի արժեքը, վոր վարձողը տալիս ե բատրակին կամ բատրակուհուն: Այդ հարցը ծագում ե զանազան պատճառներով. նախ, վոր «Ժամանակավոր կանոններում» այս հարցի մասին պարզ ու վորոշակի ցուցմունք չկա, իսկ չերկրորդ ե գուցե ամենապիտանիոր պատճառը պետական մինիստրումի փոքր լինելն ե: Որինակ՝ 1927 թ. հունվարից մարտ ԽՍՀՄ ի Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիսարիատը պետական մինիստրումը սահմանել եր առաջին տարիֆային դոտու համար 10 ռ., յերկրորդին — 9 ռ., յերրորդին — 8 ռ., չորրորդին — 7 ռ., 50 կ. ե հինգերորդին 7 ռ. Պետական մինիստրումի չափերը չերեք, չորս անգամ պակաս են բատրակների ու բատրակուհիների իրական աշխատավարձից: Ահա դրանից ել հարց ե առաջանում, թե արդյոք սնունդն ել պիտի մտնի՞ պետական մինիստրումի մեջ, թե վոչ:

Պետական մինիստրումը վորոշելիս հաշվի չեն առնում բանվորի բոլոր ծախսերն ու սննդի ծախսերը: Բայց այդ բոլոր ծախսերը հաշվում են միջին գներով ե վոչ թե այն գներով, վոր կան այս կամ այն դուղում կամ քաղաքում: Բացի

այդ, պետական մինիստրումը սահմանելիս հաշվի
յեն առնում վոչ թե բանվորների սովորական
կարիքները, այլ ամենապահաս, ամենաքիչ, ամենակրճատված սահմանները: Հենց այստեղից
եւ առաջ ե գալիս «պետական մինիստրում» սնունդը
(«մինիստրում» նշանակում ե ամենաքիչ), նշանա-
կում ե սնունդի արժեքը մտնում ե մինիստրումի
մեջ, բայց նա հաշվվում ե վոչ թե այն գներով,
ինչ վոր վարձողն ե առնում, այլ միջին գներով:
Այսպիսով հարցը մնում ե պարզել, թե սնունդի
արժեքը պետական մինիստրումի վոր մասն ե
կազմում: Այդ հարցի ամենագործնական ե
ընդունելի պատասխանը կլինի. պետք ե աշխա-
տել, վոր բատրակների ու բատրակուհիների աշ-
խատավարձի դրամական մասը պետական մինի-
ստրումից պակաս չլինի, կամ, գոնե պակաս չլինի
մոտ $\frac{2}{3}$ մասից: Դա նշանակում ե, վոր սնունդը
պետք ե դնահատվի պետական մինիստրումի $\frac{1}{3}$
մասից վոչ ավելի: Հարցի այսպիսի լուծումը
գործնական արժեք կունենա գլխավորապես այն
ժամանակ, յերբ վճռվում ե մի վեճ, վոր ծագել
ե նրանից, վոր բատրակը կամ բատրակուհին
աշխատել են առանց պայմանագրի, կամ թե
պայմանագիրը կնքվել ե առանց միության մաս-
նակցության: Իսկ միութնական մարմինները
աշխատողնքի պայմանագիր կնքելիս պետք ե աշ-

խատեն, վոր բատրակի կամ բատրակուհու աշխատավարձը պակաս չլինի պետական մինիստրմից, առանց հաշվելու սնունդի արժեքը:

Աշխատավարձը վճարելու կարգը

Աշխատանքի պայմանագրում աշխատավարձի դրամական ու միջերջի չափերը ճիշտ վորոշելու հետ միաժամանակ պետք է ցույց տալ նաև աշխատավարձը վճարելու ժամկետները: Փորձը ցույց է տվել, վոր այս խնդրի նկատմամբ աշխատանքի պայմանագրերում շատ թերություններ են լինում:

Որինակ՝ այսպիսի մի դեպք — աշխատանքի պայմանագրում գրված է. «Աշխատավարձը տրվում է ամեն ամիս»: Բայց թե վոր ժամանակ, ամսի սկզբին, կեսին, թե վերջին — այդ մասին վոչինչ ասված չէ: Մի ուրիշ դեպքում, գրված է, վոր վարձը տրվում է բատրակի ու վարձողի համաձայնությամբ: Լավ, իսկ յեթե նրանք համաձայնության չեկան: Ի՞նչ անի այդ դեպքում բատրակը: Դատարան տա գործը:

Այս բոլորից յերևում է, վոր այդ դեպքերում հարկավոր չափով ուշադրություն չի դարձվում աշխատավարձը վճարելու ժամկետների հարցի վրա: Աշխատանքի պայմանագրերում անպայման պետք է ցույց տալ, թե վարձողը վարձվո-

դի աշխատութեամբ յերբ և վնասում, ինչ յեւ ինչ չափով:

Յեթե աշխատավարձի մեջ միտերք եւ եւ մըտնում, մանավանդ հաց կամ ուրիշ միտերքներ, վորոնց գինը շատ հաճախ փոփոխվում եւ, աշխատանքի պայմաններում պետք ե հիշատակել վարձը տալու կարգը: Չի կարելի քույլ տալ, վոր բաժնակր կամ բաժնակուհին կարցնեն իրենց աշխատանքից հացի յեւ ուրիշ մթերքների գների ընկնելու պատճառով, ինչպես վոր ցույց տրինք աշխատավարձի մասին յեղած գլխում:

Հետաքրքիր, սնունդ, հագուստ յեւ կոշիկ

Բատրակի կենցաղի մեջ մեծ նշանակութիւն ունեն քնակաբանը, սնունդը, հագուստն ու վրանամանը:

Ամենից շատ այս հարցերի մասին եւ վեճ լինում բատրակների կամ բատրակուհիների եւ վարձողների միջև: Աշխատանքի պայմանադրութեամբ պետք ե առանձնապես պարզ ե մանրամասն գրել այն պայմանները, վոր վերաբերում են քնակաբանին, սնունդին, հագուստին ու վրանամանին:

Յեթե վարձողը պայմանադրով պարտավորվել ե բատրակին կամ բատրակուհուն տալ, տալա աշխատանքի պայմանադրութեամբ պետք ե պարզ

գրված լինի — ինչ բնակարան և վորտեղ — վարձողի ընտանիքի հետ՝ միևնույն տանը, թե առանձին։ Վարձողի հետ համաձայնության գալիս պետք է աշխատել, վոր բատրակին կամ բատրակուհուն վարձողի ընտանիքից առանձնացրած սենյակ արվի։ Իսկ յեթե դա հնարավոր չի, պետք է աշխատել, վոր վարձվողին մի առանձին անկյուն հատկացվի վարձողի տանը և կամ դոնե մի վորոշ տեղ քնելու համար։ Կարող է պատահի, վոր այս բոլորը շատ մանր հարցեր թվան, սակայն բատրակի կենցաղի մեջ սրանք հսկայական նշանակություն ունեն։ Հաճախ պատահում է, վոր որվա ծանր աշխատանքից հետո բատրակը մի տեղ չի ունենում պառկելու և հանգստանալու համար. ստիպված է լինում սպասել, մինչև վոր վարձողը և նրա ընտանիքի բոլոր անդամները կքնեն, վորից հետո ինքն էլ հենց ուղղակի հատակին, շեմքում պառկում է քնելու։ Աւստրալիականացիներում անհրաժեշտ է հիշատակել նաեմ անկողնի մասին, վոր խոստանում է սալ վարձողը բատրակին կամ բատրակուհուն. Որինակ՝ «ծղոտի ներքնակ, բարձ և վերմակ» կամ «քեչա, բարձ և մուշտակ» և այլն։ Յեթե այս ամենը աշխատանքի պայմանագրում գրված չլինի, հետո վարձողը կարող է վոչինչ էլ չտալ։ Ի հարկե, ավելի լավ

կլիներ, յեթե բատրակը կամ բատրակուհին իրենց սեփական անկողին ունենային, բայց չէթե այդ չկա, պետք է համաձայնեցնել վարձողին, վոր նա տա:

Աշխատանքի պայմանագրում պակաս չափով մանրամասն չպետք է գրել նաև սնունդի պայմանները: Ձի կարելի բավականանալ գրելով որինակ՝ «Սւտելիքը վարձողից», Պետք է մանրամասն գրել—որական քանի՞ անգամ պետք է վարձողը կերակրի վարձվողին, ինչ ուտելիք պիտի տա առավոտը, նախաճաշին, ճաշին և յերեկոյան ընթրիքին, ինչքան հաց պիտի տա և ինչ տեսակի: Ինչքան ուղի պիտի ուտի, թե վորոշ չափով պիտի տրվի: Այս ամենը ամենայն մանրամասնությամբ պետք է գրվի աշխատանքի պայմանագրում: Հաճախ վարձողը ոգտվում է այս հարցերը մուլթ թողնելուց և սկսում է սղմել, կիսաքաղց թողնել բատրակին կամ բատրակուհուն:

Աշխատանքի պայմանագրում պետք է առանձին չիշատակել բանվորական հագուստն ու վոտնամանը և սա չշփոթել նրանց հետ, վոր վարձողը խոստացել է տալ վորպէս աշխատավարձ:

Բանվորական զգեստ յեւ վոտնաման ասելով մենք հատկաւորում ենք այնպիսի բոլ յեւ

վոսնաման, վոր վարձողը պայմանագրով
 պարտավորել ե քալ բարակին կամ բարա
 կուհուն աշխատանքների ժամանակ հագնելու
 համար: Այդպիսի հագուստն ու վոտնամանը
 կարող են հաշվվել բատրակի կամ բատրակու-
 հու աշխատավարձը: «Ժամանակավոր կանոնե-
 րը» չեն պարտավորեցնում բատրակին կամ բա-
 տրակուհուն բանվորական զգեստ տալ, բայց սո-
 վորաբար դա հաճախ պատահող յերևույթ ե:
 Բատրակներն ու բատրակուհիները իրենք ար-
 դեն համաձայնեցնում են վարձողներին, վոր
 իրենց բանվորական զգեստ և վոտնաման տրվի,
 վորովհետև բատրակն ու բատրակուհին հաճախ
 բոլորովին վոչ շոր են ունենում վոչ վոտնա-
 ման: Այս հարցում մեծ նշանակութուն ունի
 և աշխատավարձի չափը: Յեթե բատրակը լավ
 աշխատավարձ ստանա, նա շատ ել չի համոզե,
 վոր իրեն վարձողը շոր ու վոտնաման տա: Իսկ
 ցած աշխատավարձ ստանալու դեպքում, ընդ-
 հակառակը, բատրակը միշտ ել աշխատում ե հա-
 մոզել, վոր վարձողը հագուստ կամ կոշիկ տա
 կամ այդ յերկուսն ել տա իրեն, վորովհետև իր
 հագուստով աշխատելը պարզապես անձեռնտու
 յե: Միության ներկայացուցիչները աշխատան-
 քի պայմանագրեր կնքելիս պետք ե լուրջ ուշա-
 դրութուն դարձնեն բանվորական զգեստի ու

վտանգամանի հարցի վրա, վերոմհետև վարձողից ալդ իրերն: ստանալը շատ մեծ նշանակություն ունի բարարակի կամ բարարակուհու համար: Միաժամանակ պետք է նկատի ունենալ, վոր արդյունաբերական սիպի գյուղացիական սիսեւու-բյուններում, վորոնց վրա Ա.Եխատանի Ռեհն-գիրքն է տարածվում, պատրաւոր են բարակ-ներին ու բարակունիներին բանվորական հա-գուս յել վոսնաման տալ, համաձայն Աշխա-տանքի Ժող. Կոմիտարիատի հաստատած չափերի: ՌՄՖԽՀ Աշխատանքի Ժողովրդական Կոմիտարիա-տի կողմից հասարակական հոտաղների մասին հաստատված վորոշման համաձայն վարձողները (հասարակություն, հասարակության մասերը, տնտեսությունները խմբակները) նույնպես պարտավոր են բանվորական հագուստ և վոտ-նաման տալ հովիւներին և նրանց ոգնական-ներին:

Աշխատավարձի մեջ մտնող հագուստի ու վտանգամանի մասին պետք է դրել պայմանագրի ախ կետում, վորտեղ խոսվում է դրամական ու միթերքով աշխատավարձի մասին:

Պայմանագրում պետք է ցույց տալ, թե վարձողը ինչպիսի հագուստ ու վտանգաման է պարտավորվել տալ վարձվողին, իսկ յեթե կա-րելի չէ, գրել, թե վորքան ժամանակամիջոցով

ե տրվում և վարձելու ժամանակը վերջանալուց հետո այդ շորերը պիտի վերադարձվի վարձողին, թե պիտի մնա վարձվողի մոտ:

Այն ստանքի պայմանագրում պետք է գրել նաև, վոր բանվորական հագուստի ու վոսնամանի կահասելը կատարվում է վարձողի հաշվին: Հաշվառակ դեպքում վարձվողն աֆսախի դրության մեջ կրնինի, նրա աշխատարժք չի հերքինույնիակ տիրոջ տված հագուստն ու վոտնամանը նորոգելուն:

Կարող է պատահել, վոր պայմանագրում գրված լինի, թե վարձողը վարձվողին պիտի բանվորական հագուստ և վոտնաման տա, բայց վարձողը չկատարի այդ պայմանը: Այդպիսի դեպքերի համար պայմանագրում պետք է գրել, թե չտրված բանվորական հագուստի ու վոտնամանի դիմաց ինչպիսի վարձատրություն պիտի տա վարձողը վարձվողին, աշխատանքի ընթացքում իր սեփական հագուստով աշխատելու:

Բնակարանի, սնունդի, հագուստի ու վոսնամանի մասին մեր բոլոր ստածները պետք է հաշվի առնել նաեւ հովիվների աշխ. պայմանագրերը կնքելիս: Բացի այդ, հասարակական հովիվների ու նրանց ոգնականների համար պայմանագրեր կնքելիս պետք է ամեն կերպ պաշտարել հովիվներին ու նրանց ոգնականներին

կան 8 ժամ ել չեն աշխատում: Հաճախ ել գյուղատնտեսութեան մեջ աշխատանքը կախված ե լինում լեղանակներէր. ամառն անձրև ե գալիս, աշխատանքը կանգ ե առնում, իսկ հենց վոր պարզ ու արև լեղանակ ե լինում, ստիպված են լինում աշխատել, վոր բաց թողած որերի հաշիվը տեղը գաւ Ահա դրա համար ել «ժամանակավոր կանոնները» թույլ են տալիս յերբեմն որվա մեջ 8 ժամից ավելի աշխատել: Սակայն աշխատանքի պայմանագրով յերկարացած աշխատանքի որ սահմանել կարելի չե միայն բացակի կամ բացակուհու համաձայնութեամբ: Յեվ այն ել «ժամանակավոր կանոններ» համաձայն (հոդ. 6-րդ) յերկարացրած բանվորական որ կարելի չե սահմանել միայն գյուղատնտեսական աշխատանքների վորոշ շրջանների համար, որինակ՝ վար ու ցանքին, խոտ հոռնձին, հնձի ժամանակ, կալի ժամանակ: Վորպեսզի վարձողը բատրակին կամ բատրակուհուն չստիպի կլոր տարին յերկարացրած բանվորական որով աշխատել, հարկավոր ե հենց սկզբից, վաճելու ժամանակ համաձայնութեան գալ, թե յերբ ե որական քանի ժամ պիտի աշխատի ե այդ բոլոր պայմանները գրել Աշխատանքի պայմանագրում: Իսկ յեթե չհաջողվի կայուն վորոշակի բանվորական որ սահմանել ամբողջ ժամանակա-

միջոցի համար, այդ դեպքում պետք է պայմանագրում հիշատակել բանվորական որվա տնտղութունը աշխատանքների ամեն մի շրջանի համար առանձին առանձին։ Որինակ՝ հունվար, փետրվար, մարտ ամիսներին — 8 ժամ, ապրիլին և սեպտեմբերին — 9 ժամ, մայիսին, հունիսին, հուլիսին և ոգոստոսին — 10 ժամ։ Պաշտանագրում կարելի չէ գրել միջին բանվորական որը, վորովհետև նույնիսկ տարվա վորոշ ժամանակներին, որինակ խոտ հունձին, նույնպես չի պահանջվում, վոր ամեն որ հավասար չափով աշխատանք տարվի։ Երբեմն ստիպված են լինում ավել աշխատել յերբեմն, պակաս։ Միջին բանվորական որը կարելի չէ սահմանել մի շաբաթով, մի ամսով կամ աշխատանքների վորոշ շրջանի համար, որինակ՝ հնձի ժամանակ ե խոտ հունձին մեկ ու կես, յերկու ամսով։ Միջին բանվորական որը հաշվելիս նկատի չէ առնվում ամբողջ շաբաթվա կամ ամսվա աշխատանքի ժամերը։ Որինակ՝ 10 ժամյա միջին աշխատանքի որվա դեպքում կլինի մի շաբաթում 58 բանվորական ժամ. յերկու շաբթի որից մինչև ուրբաթ որը որական 10 ժամով կանի 50 ժամ և շաբաթ որը 8 ժամ, ընդամենը 58 ժամ. (շաբաթ որը աշխատանքը յերկու ժամ շուտ պիտի վերջանա մյուս որերից)։ Ահա այդ 58 ժամը բատրակը պիտի աշ-

խառնի շարաթիվա ընթացքում: Բայց նա կարող
է մի որ աշխատել 7-8 ժամ, մի ուրիշ որ 10-11
ժամ:

Կայուն բանվորական որ կամ միջին բան-
վորական որ սահմանելու հետ միասին աշխա-
տանքի պայմանագրում պետք է գրել նաև ար-
տաժամյա աշխատանքների վարձատրության
կարգը. այսինքն՝ չեք բատրակը վորոշված ժա-
մերից ավելի չե աշխատում: Այդ դեպքում ել պիտի
նկատի ունենալ, վոր կուլակալին — արգել՝ բե-
րական տիպի գյուղացիական տնտեսություննե-
րում արտաժամյա աշխատանքները վարձատրը-
վում են համաձայն Աշխատանքի Որենսգրքի
60-րդ հոդվածի — առաջին յերկու արտաժամյա
աշխատած ժամերը մեկուկես չափով, իսկ հե-
տևյալ արտաժամյա աշխատած ժամերը կրկնա-
կի չափով: Իսկ այն գյուղացիական տնտեսու-
թյուններում, վորոնց վրա «Ժամանակավոր կա-
նոններն» են տարածվում, արտաժամյա աշխա-
տանքների վարձատրության չափը վորոշվում է
միայն յերկու կողմերի համաձայնությամբ:

Ընդհանրապես սիջին բանվորական որը 10
ժամից ավելի չպետք է վորոշել, վորովհետև 10
ժամյա միջին բանվորական որ լինելու դեպ-
քում չեք բնի կարելի չե աշխատել 10 ժամից

ավելի, յերբեմն ել, յերբ գործը թույլ ե տալիս, կարելի չե 10 ժամից պակաս աշխատել: Միջին բանվորական որ սահմանել կարելի չե նաև արդունաբերական տիպի գյուղացիական տնտեսություններում:

Յերբ աշխատանքի պայմանագրով վորոշվում ե միջին բանվորական որը, պետք ե նրա նշանակութունը բացատրել ինչպես բատրակին, նույնպես և վարձողին:

Յերբ աշխատանքի պայմանագրում խոսվում ե բատրակի կամ բատրակուհու աշխատանքի որվա տևողության մասին, պետք ե հաշվի առնել, վոր բատրակն ու վարձողը ժամացույցով չպիտի ստուգեն ժամանակը: Շատ դեպքերում դա չի լինելու հենց նրա համար, վոր հաճախ վոչ բատրակը և վոչ ել վարձողը ժամացույց չեն ունենում:

Հանգստի օրերը

«Ժամանակավ ը կանոնները» պարտավորեցնում են վարձողներին իրենց մոտ աշխատող բատրակներին ու բատրակուհիներին շաբաթական մեկ որ հանգիստ տ տ: Սովորաբար հանգստի օրերը լինում են տոն օրերը—ռուսական (մեզ մոտ հայկական) գյուղերում կիրակի օրերը, իսկ թուրքական գյուղերում՝ ուրբաթ օրերը:

Սովորաբար պայման կնքելիս շաբաթական մեկ անգամ հանգստի ուր տալու հարցի մասին տարածաշնություններ չեն լինում:

Բացի այդ, վարձողները պարտավոր են իրենց բատրակներին ու բատրակուհիներին աշխատանքից ազատել նաև որեւէ մի սահմանված տոն որերին:

Յեթե առանձնապես անհրաժեշտ ե այս կամ այն աշխատանքը կատարել շաբաթվա հանգստի օրերին, կամ տոն օրերին, վարձողը կարող ե վարձվողին աշխատանքի դնել միայն նրա համաձայնութեամբ և այն ել այն պայմանով, վոր վարձողն ինքն ել այդ նույն օրը մասնակցի աշխատանքին:

Այդ դեպքում ել վարձողը պարտավոր ե մի ուրիշ ազատ ուր տալ վարձվողին կամ նրան հատուկ վճար տալ այդ օրվա համար, այն չափով, վոր վորոշվում ե վարձողի հետ համաձայնութեան գալով:

Շատ հաճախ տոն օրերի աշխատանքի վարձը վճարելու հարցը վեճեր ե առաջացնում: Այդ բոլոր վեճերը սովորաբար առաջանում են այն դեպքում, յերբ աշխատանքի պայմանագրում չի նշանակված, թե այդ օրերի աշխատանքի համար ինչ չափով պիտի վարձատրվի: Այդպիսի վեճերից խուսափելու համար պետք ե աշխատանքի

պայմանագրում վորոշել տոն որերի աշխատավարձի չափը: Ըստ վորում պետք է հիշել, վոր տոն և հանգստի որերը աշխատավարձի չափը նույնպես վորոշվում է կողմերի համաձայնությամբ: Արդյունաբերական տիպի տնտեսություններում տոն որերի աշխատավարձը վճարվում է Աշխատանքի Որենագրքի 60-րդ հոդվածի համաձայն, այսինքն՝ կրկնակի չափով:

Սոցիալական ապահովագրությունն ու վաճառքի պահակաճուրղությունները բաժանվում են բաժանվող հիվանդության դեպքում

Գյուղացիական տնտեսություններում ու ժանդակ վարձու աշխատանք գործադրելու մասին հրատարակված «Ժամանակավոր կանոններ»-ը բատրակների ու բատրակուհիներին պարտադիր սոցիալական ապահովագրում են սահմանում միայն արդյունաբերական կուլակային հարուստ տնտեսություններում: Ըստ «Ժամանակավոր կանոնների» գյուղացիական միջակ տնտեսությունները իրենց մոտ աշխատող բատրակներին ու բատրակուհիներին կարող են ապահովագրել միայն կամավոր կերպով - իրենց ցանկությամբ: Մոտավորապես նույնպիսի կարգ է նախատեսվում բատրակության սոցիալական ապահովագրության որենքի նախագիծը, վորը Աշխատանքի

Ժողովրդական Կոմիտեի անունից հանձնարվել է և իՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիտեներին խորհրդին ի հաստատութիւնն*):

Այսպիսով գյուղացիական տնտեսութիւններին ղգալի մեծամասնութիւնը, նույնիսկ ճնշող մեծամասնութիւնը ըստ որենքի պարտավոր չի ապահովագրել իր վարձած բաւարակներին ու բաւարակուհիներին: Բայց սա դեռ չի նշանակում, թե նրանք բոլորովին չպիտի ապահովագրվեն:

Ընդհանրապէս, կարելի չէ յենթադրել, լոր որեւից պարտաւոր սոցիալական ապահովագրութիւնից ազատված գյուղացիական տնտեսութիւնների մեծ մասը կամաւոր կերպով կապահովագրեն իրենց բաւարակներին ու բաւարակուհիներին, վորովհետեւ նրանց համար ավելի ձեռնտու չէ ամսական մի քանի կոպեկ վճարել ապահովագրական գանձարկդին իրենց բաւարակի կամ բաւարակուհու համար, քան թե հիվանդացած բաւարակին կամ բաւարակուհուն յերկուսից —

*) Այս գրքի ուսուերին բնագիրը հրատարակվել է 1927 թվին: Այժմ արդեն բաւարակութեան սոց. ապահովագրութեան որենքը հրատարակվել է և այդ որենքում հենց այդպէս էլ ասված է, լոր միջակ տնտեսութիւնների համար բաւարակների սոցիալական ապահովագրութիւնը կամաւոր է:

չորս շաբաթ շարունակ աշխատավարձ վճարել։
 Յեթե բատրակի աշխատավարձը ամսական 15
 ռուբլի լինի, նրա ապահովագրական մուծումը
 կամավոր ապահովագրության դեպքում կլինի
 ամսական 45 կոպեկ։ Բացի այդ, յեթե բատրակն
 աշխատանքի ժամանակ հաշմանդամ դառնա կամ
 հաշմության հետևանքով մեռնի, վարձողը պար-
 տավոր է հաշմանդամին կամ նրա ընտանիքին
 վճարել հասուկ վարձատրություն (վորի չափը
 վորոշում է ժողովրդական դատարանը)։ Իսկ
 յեթե բատրակը ապահովագրված լինի վարձողի
 կողմից, այդ դեպքում վարձողն ազատվում է
 այդ վարձատրությունը ֆակտ։ Այդ դեպքում
 տուժողին կամ նրա ընտանիքին այդ վարձա-
 տրությունը տալիս է ապահովագրական գանձ-
 արկը։

Բատրակին ու բատրակուհուն էլ ձեռնաու-
 յե ապահով գրված լինել, վորո՞վհետև այդ դեպ-
 քում նրանք հույս կունենան, վոր հիվանդացած
 ժամանակ ավելի յ՛րկար ժամանակով ապահո-
 վագրված կլինեն և ապահովագրական ուրիշ ոգ-
 նություններ էլ կստանան։

Այս բոլորից պարզ է, վոր անկասկած, կա-
 մավոր ապահովագրությունը լայն տարածում է
 ունենալու։

Ի հարկե, կամավոր ապահովագրման լայն

տարածման ամենալավ միջոցը պայմանագրային առխառնումի նիւթ կազմակերպումն է:

Յերբ աշխատանքի պայմանագիրն է կնքվում այն գլուղացիներին հետ, վորոնց վրա չի տարածվում պարտադիր սոցիալական ապահովագրութիւնը, պետք է աշխատել նրանցից համաձայնութիւն ստանալ կամավոր կերպով ապահովագրելու մասին և նրանց վերցրած պարտավորութիւնը մտցնել աշխատանքի պայմանագրի մեջ:

Յեթե վարձողը հրաժարվի ապահովագրել բատրակին կամ բատրակուհուն, պետք է աշխատել «Աշխատանքի պայմանագրով» յերկարացնել այն ժամանակամիջոցը, վորի ընթացքում վարձողը պարտավոր է բատրակի կամ բատրակուհու հիվանդութեան դեպքում աշխատավարձ վճարել և բնակարան ու սնունդ տալ հիվանդին: Հիվանդին սնունդ ու բնակարան տալուն պիտի համաձայնեցնել նույնիսկ այն դեպքում, յերբ վարձողը ապահովագրի վարձվողին: Վերջին դեպքում էլ սա անհրաժեշտ է, վորովհետեւ, հակառակ դեպքում հիվանդ բատրակը կամ բատրակուհին կարող է մնալ առանց բնակարանի ու սնունդի:

Բացի այդ, որենքը պարտավորեցնում է վարձողին՝ հիվանդացած բատրակին կամ բատ-

բակուհուն տանել հիվանդանոց, բժշկակայան և կամ բժշկին հրավիրել հիվանդի մոտ:

Աշխատանքի պայմանագրում պետք է ցույց տալ, թե վոր հիվանդանոցը կամ վոր բուժակայանը պիտի տարվի հիվանդ բաց բակը կամ բատրակուհին, վորպեսզի հենց սկզբից բատրակին իմանա թե իրեն վորտեղ են տանելու բժշկվելու, իսկ վարձողն իմանա իր պարտականութունները բատրակի կամ բատրակուհու հիվանդության դեպքում:

Վարձողը հիվանդին հիվանդանոց կամ բուժակայան տանելուց չի ազատվում նախնիսկ այն դեպքում, չեղք բատրակը կամ բատրակուհին ապահովագրված լինեն:

Քրձակման կարգը

Վարձողը կարող է բատրակին կամ բատրակուհուն արձակել պայմանավորված ժամանակից շուտ, բայց դրա համար պետք է հարգելի պատճառ լինի («Ժամանակավոր կանոններ» 17 հոդվ.): Սակայն յեթե բատրակը համաձայն չե իր արձակման պատճառի հետ, ապա նա կարող է վեճ սկսել և գործը առաջատարար հանձնաժողովին քննելու, իսկ յեթե աջդեղ համաձայնության չեկան, կարող է գործը փոխադրել ժող. դատարան:

Ժամանակից առաջ արձակելու դեպքում վարձողը պարտավոր է բատրակին կամ բատրակուհուն նախադգուշացնել արձակման որից յերկու շաբաթ առաջ: Իսկ յեթե արձակում է առանց նախադգուշացնելու, պետք է արձակվողին վճարի յերկու շաբաթվա աշխատավարձի չափով: Որենքը պարտավորեցնում է վարձողին՝ առանց նախադգուշացնելու բատրակի արձակելու դեպքում յերկու շաբաթվա աշխատավարձ տալ, վորպեսզի նա այդ ժամանակամիջոցում իր համար նոր գործ գտնի: Սակայն ո՞վ չգիտի, վոր մանավանդ ձմեռվու պարսպ շրջանում դժվար է բատրակի կամ բատրակուհու համար յերկու շաբաթվում գործ ճարել իր համար: Վորպեսզի արձակելու դեպքում բատրակը կամ բատրակուհին նոր աշխատանք գտնելու համար ավելի յերկար ժամանակ ունենան, պետք է աշխատանքի պայմանագրով վարձողին համաձայնեցնել, վոր արձակման նպաստն ավելի յերկար ժամանակի համար տա, կամ թե ավելի շուտ հայտնի բատրակին արձակելու մասին:

Ինչ, փոխհասուցում է օալու վարձողը վարձվողին, յերե վարձելու մասին համաձայնության գալուց հետո վարձողը հրաժարվում է աշխատանք օալ բատրակին

Բատրակները կյանքում հաճախ է պատահում, վոր վարձողը վարձելու մասին համաձայ-

նության գալուց հետո հրաժարվում ե իր խոսքից և վարձում ե մի ուրիշին: Այդպիսի գեպքեր ավելի շատ պատահում են այն ժամանակ, յերբ բատրակին վարձում են վոչ թե աշխատանքների սկզբին, այլ մեկ, յերկու կամ միքանի ամիս առաջ: Աշխատանքի մասին պայմանավորված բատրակը կամ բատրակուհին հանգիստ սպասում են, թե յերբ կսկսվեն աշխատանքները, բայց յերբ գալիս են աշխատանքի, բանից դուրս ե գալիս վոր արդեն ուրիշներն են աշխատում իրենց տեղը: Հաճախ այդպիսի գեպքերում վարձվելու ժամանակն արդեն բատրակը կորցրած ե լինում, վորովհետե սովորաբար բոլոր գյուղացիները նախորոք պայմանավորվում են իրենց բատրակների հետ: Այսպիսով բատրակն ստիպված ե լինում մնալ առանց աշխատանքի ու աշխատավարձի: Բատրակների կյանքում սրանից ել վատ դրություն լինել չի կարող: Նա ստիպված ե լինում բաղցած սպասել, մինչև մի առիթ լինի նորից վարձվելու:

Այսպիսի գեպքերից խուսափելու համար աշխատանքի պայմանադրում անպատճառ պետք ե գրել, վոր յեթե այդ ձևով վարձողը հրաժարվի իր խոսքից, բատրակին կամ բատրակուհուն վորոշ գումար վճարի, իսկ յեթե բատրակը աշխատանքի տեղը գնալու ծախսեր ե արել, վճարի

նաև այդ ճանապարհածախսը: Յեթե աշխատանքի պայմանագրում գրված լինի այդ վարձատրութեան մասին, այն ժամանակ վարձողը իր խոսքից հրաժարվելուց առաջ լավ կմտածի և կտեսնի, վո՞ր դա փաստ է իրեն ու այդ քայլը չի տեսի: Իսկ յեթե այդ մասին պայմանագրում գրված չլինի, նա հեշտութեամբ կհրաժարվի իր պայմանից, հենց վոր ավելի եժան դնով մի բատրակ կամ բատրակունի գտնի:

Անչափահասների աշխատանքի պայմանները

Անչափահասների ու փոքրահասակների համար աշխատանքի պայմանագիր կնքելիս պետք է նկատի առնել հետևյալ պայմանները.

1) Անչափահասներին ու փոքրահասակներին չպիտի ուղարկեն ուժից վեր և նրանց առողջութիւնը փաստող աշխատանքների, որին նախ՝ ծանրութիւններ փոխադրելու, մեքենաներով աշխատելու և այլն:

2) Պետք է աշխատել, վոր անչափահասների ու փոքրահասակների բանվորական որը ավելի պակաս լինի չափահասներից: Մասնավոր դէպքեր ընդունվում են յերկարացրած բանվորական որ:

3) Պայմանագրում հիշել, վոր անչափահասներն ու փոքրահասակները իրավունք ունեն վո-

բոշ ժամերին գնալ դպրոց, դասընթացքներ և այլ լուսավորական հիմնարկներ:

Վարձողը միությամբ ինչպիսի տոկոսներ և վճարում կապված աշխատ. պայմանագրի հետ

Վարձողի՝ միությանը տալիք տոկոսներին հարցը վորոշելիս պետք է դեկավարվել նրանով, վոր այդ հատկացումներին չափը պիտի վորոշվի վարձողի հետ համաձայնություն գալով, համաձայն նրա տնտեսության կարողության: Միությանը տոկոսներ ստաց բոլորովին պիտի ապաստեն այն գյուղացիական տնտեսություններ, վորոնք բացակ կամ բացակուհի լին վարձում կարիքից սխալված, ընտանիքում աշխատող մեծ չունենալու պատճառով (այրիկների, անչափո հաս վորքերի, կարմիր բանակայիկների ընտանիքներ):

Միությանը տոկոսներ տալուց պետք է ազատել նաև այն տնտեսություններին, վորոնք բատրակ կամ բատրակուհի լին վարձում միմիայն կարճ ժամանակամիջոցով, այսինքն այն տնտեսություններին, վորոնք օրենքով ազատվում են գրավոր պայմանագրի կնքելու պարտականությունից:

Միությանը տալիք տոկոսներին չափը կարող է վորոշվել վոչ ավել 2 տոկոս այն դրամա-

Եւ ընդ թերքով աշխատավարձի ընդհանուր գումարի, վոր գրվում եւ աշխ. պայմանագրում— այսինքն յուրաքանչյուր ռուբլուն 2 կոպեկ: Այդ հատկացման չափը աշխ. պայմանագրում պիտի գրվի վոչ թե տոկոսներով, ալ ռուբլիներով ու կոպեկներով:

Վորովհետեւ լինում են դեպքեր, վոր վարձողները չեն հասկանում, թե ինչի համար են նրանք վորոշ տոկոսներ տալիս միությանը, դրա համար ել աշխատանքի պայմանագրեր կնքելիս պետք եւ վարձողներին բացատրել, թե ինչ նպատակներով եւ միությունը տոկոսներ վերցնում նրանցից:

Որինակ՝ մի գյուղացի գրում եւ «Արհեստակցական միությունը պաշտպանում եւ վոչ թե մեզ, ալ բատրակներին, թող նրանցից ել տոկոսալին հատկացումներ ստանա: Ինչո՞ւ յե այսպես գրում այդ գյուղացին» — Վորովհետեւ նա չի հասկանում եւ վոչ վոր ել չի հատկացրել, վոր միության միջոցով աշխատանքի պայմանագիր կնքելով՝ վարձողը ազատվում եւ մի շարք ծախսերից, վոր նա պիտի վճարեր յեթե պայմանագիր կնքեր առանց միության:

Միությունը ձրի տալիս եւ աշխատանքի պայմանագրի թերթիկները, ինքը գրում եւ աշխատանքի պայմանագիրը եւ կատարում եւ տո-

մարագրել տալու բոլոր պարսականութունները։ Միութիւնը ոժանդակում ե, վոր շուտ լուծվին վարձողի ու բատրակի միջև ծագած վեճերը, դրա համար միութիւնն ուղարկում ե իր ներկայացուցիչներին կամ հաշտարար հանձնաժողովներ։ Այս ամենը միութիւնից ծախս ե պահանջում։ Ել ինչո՞ւ պետք ե միմիայն բատրակների ու նրանց միութեան վրա ընկնեն այն ծախսերը, վոր կապված են աշխ. պայմանագրի հետ։ Ինչո՞ւ պետք ե վարձողն ազատ լինի այդ ծախսերից. Ձե՞ վոր բատրակն արդեն միութեանը վճարում ե իր անդամակցական տոկոսները։ Ի՞նչ ե, բատրակի վիզը հաստ ե վարձողի վզից։ Վարձողին շատ լավ պիտի հասկացնել, վոր պայմանագրի հետ կապված տոկոսները, վոր տալիս ե միութեանը, դա վոչ թե հարկ ե բատրակի կամ միութեան ոգտին, այլ միայն այն ծախսերի մի մասն ե, վոր կատարվում ե պայմանագիրը կրնալու, կյանքում իրականացնելու համար և այն ել այն մասն ե, վոր պետք ե վճարի վոչ թե բատրակը, այլ վարձողը։

Ինչպես են վորոգվում այն պայմանները, վոր նախասեսնված չեն պայմանագրում

Աշխատանքի պայմանագրում անպատճառ պետք ե գրված լինի, թե ինչ որենքով են

վճովելու Կյն պայմանները, վոր նախատեսնված չեն պայմանագրուով: Դա պետք է գրվի նրա համար, վորովհետեւ վարձու աշխատանքի պայմանները միատեսակ չեն վորոշվում բոլոր տնտեսութիւններում, վորտեղ բատրակ կա և աշխ. պայմանագիր է կնքվում: Մի դեպքում նրանք վորոշվում են գյուղացիական տնտեսութիւններում վարձու աշխատանք ոգտագործելու մասին հրատարակված «Ժամանակավոր կանոններով», իսկ մի ուրիշ դեպքում «Աշխատանքի Որենսգրքով»:

Յե՛մե բատրակի կամ բւտրակուհու համար աշխատանքի պայմանագիր է կնքվում միջակ կամ սակավուժ տնտեսութեան հետ, վորի վրա տարածվում են «Ժամանակավոր կանոնները», ապա աշխատանքի պայմանագրումն եւ պիտի գրել, վոր չնախատեսնված բոլոր պայմանները վորոշվում են «Ժամանակավոր կանոններով»: Իսկ յեթե վարձողը արդյունաբերական տիպի գյուղացիական տնտեսութիւնն է, — աշխատանքի պայմանագրում պետք է գրել, վոր բոլոր չնախատեսնված պայմանները վորոշվում են «Աշխատանքի Որենսգրքով»:

ԻՆՉՊԵՍ ԱՆԵԼ, ՎՈՐ ՎԱՐՁՈՂԸ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐԸ

Մենք արդեն տեսանք, թե արհեստակցական միոթյունն ինչպես ե ոգնում քատրակին և քատրակուհուն աշխ. պայմանագիր կնքելիս:

Սակայն բավական չի ոգնել, փոր բատրակ—քատրակուհիները լավ պայմանագիր կնքեն վարձողի հետ, հարկավոր ե նաև ոգնել, փոր աղ աշխատանքի պայմանագիրը իրականացվի կյանքում: Իսկ զա հաճախ ավելի զգվար ե լինում, քան թե վարձողի հետ համաձայնության գալը և նրա հետ աշխատանքի պայմանագիր կնքելը: Ովքեր կարդում են, «Բատրակ» թերթը, նրանք գիտեն, թե ինչպես հաճախ քատրակներն ու քատրակուհիները զանգառովում են. թե վարձողները չեն կատարում աշխատանքի պայմանագրի կետերը: Այդպիսի դեպքեր ամենից շատ պատահում են քատրակի կւմ քատրակուհու հետ վերջնական հաշիվը մաքրելու ժամանակ: Մինչև հաշիվը մաքրելու որը, լերը վարձողը շահադրգոված ե, փոր քատրակին պահի իր մոտ, իր աշխատանքի համար, կարծես թե ամեն ինչ լավ ե գնում: Հաճախ նույնիսկ—խորամանկ

վարձողը խոստանում է բառրակին կամ բառրակուհուն մի բան եւ ավելի տալ պայմանագրում գրվածից: Բայց հաշիվը փակելու ժամանակ բոլորովին հաշուաւին եւ դուրս գալիս, վարձողը խաբում եւ ի չի վճարում նուշիսի աջն, ինչ վոր պայմանագրով հասնում է:

Ի՞նչ պիտի անել վորպեսզի վարձողն իրագործի աւխաստնի պայմանագիրը

Յերբ վարձողը աշխ. պայմանագիրը չի կատարում, բառրակ — բառրակուհիները պետք է դիտեն արհեստակցական միութեանը, կամ աւխաստնի տեսչին, յետեւ մատիկ եւ աշխատանքի տեսուչը: Միութեանը միշտ եւ կարող եւ ստիպել վարձողին, վոր նա կատարի իր պարտականութեանները, վոր հանձն եւ առել աշխ. պայմանագրով: Իսկ յետեւ վարձողը չլսի միութեանը, այդ դեպքում միութեանը կարող եւ գործը հանձնել հաշտարար հանձնաժողովին կամ թե ժող. դատարան:

Արհեստակցական միութեանը պետք է ոգնի բառրակին կամ բառրակուհուն, յերբ վարձողը չի կատարում աշխատանքի պայմանագրի կետերը. և այդ վոր միայն աջն դեպքում, յերբ բառրակ — բառրակուհին կղիմեն միութեանը, ալլ և ինքը՝ միութեանը իր ներկայացուցիչների միջոցով պետք եւ շարունակ հսկի ու հետևի, թե

վարձողներն ինչպես են կատարում աշխատանքի պայմանագիրը:

Միության ներկայացուցիչները, վորոնք աշխ. պայմանագրեր են կնքում, պետք է ժամանակ առ ժամանակ ստուգեն, վոր վարձողներն իրականացնեն պայմանագրի կետերը: Այդպիսի ստուգումներ պետք է կատարել մանավանդ ամառային սեզոնի վերջերին, չերբ ամեն տեղ վարձողներն սկսում են հաշիվը վազել բատրակների հետ:

Հնդհանրապետ առանց ստուգման չպիտի մնա և վոչ մի պայմանագիր, վոր կնքված է միության մասնակցությամբ: Միության ներկայացուցիչները պետք է ամեն մի պայմանագիր ստուգեն, վոր վարձողը կատարի իր պարտականությունները:

Արհեստակցական միությունը պետք է խոսի գյուղ. աշխատանքի տեսչի հետ, վոր նա, վորքան հնարավոր է, հաճախ անցնի գյուղերը և ստուգի, թե վարձողներն ինչպես են կատարում պայմանագրերը:

Վորպեսզի ավելի լավ կազմակերպված լինի աշխ. պայմանագրերի կատարման ստուգումը, պետք է այդ աշխատանքի մեջ քաշել նաև գյուղբատկոմներին և նրանց աշխատանքի պաշտպանության հանձնաժողովներին: Հյուսիսային Կով-

կասի և մի շարք ուրիշ տեղերի փորձը ցույց ե տվել, վոր աշխ. պաշտպանության հանձնաժողովները այս գործում շատ բան կարող են անել: Այդ հանձնաժողովի անդամ բատրակ բատրակուհիները մեծ ուշադրություն են դարձնում աշխատանքի պայմանագիրը իրականացնելու գործին: Վորտեղ աշխ. պաշտպանության հանձնաժողովներն աշխատում են, այն տեղ, հենց նրանց այդ աշխատանքի շնորհիվ ել այդ հանձնաժողովի անդամները մեծ հեղինակություն են վայելում բատրակության մեջ: Աշխատանքի պաշտպանության հանձնաժողովները չիրք ստուգում են, թե վարձողներն ինչպե՞ս են կատարում աշխ. պայմանագիրը, դրանով նրանք ոգնում են նաև աշխատանքի տեսչությանը: Նրանց միջոցով աշխատանքի տեսուչը կարող ե իմանալ վարձու աշխատանքի որե՞նքների խախտման դեպքերը և աշխատանքի պայմանագրերը չկատարողների մասին: Իսկ դա զգալի չափով կթեթևացնի նրանց աշխատանքը:

Աւելանալի պաշտպանության հանձնաժողովները ստուգում են վոչ միայն այն աշխ. պայմանագրերի կատարումը, վոր կնկվել են միության մասնակցությամբ, այլ յեվ այն, վոր կնկվել են առանց միության: Այդ աշխ. պայմանագրերի մասին նրանք տեղեկություն են

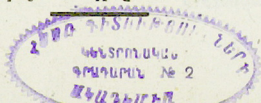
ստանում դլուղխորհրդում, վերառեղ տոմարագրվում են բոլոր աշխ. պայմանագրերը: Յերբ ստուգում են աշխ. պայմանագրերի կատարումը, վոր կնքվել են առանց միութւյան մասնակցութւյն, պետք ե ստուգել վոչ միայն պայմանագրի կատարման փաստը, այլ և աշխ. թե վորքան ճիշտ են կազմած աշխ. պայմանագրերը: Քիչ չի պատահում, վոր աշխատի աշխ. պայմանագրերը կազմված են լինում անորինական ձևով: Յեվ դա լինում ե աշխ. պատճառով, վոր աշխ. պայմանագրերը կազմում են աշխատանքի որեքնները չի ապագա մարդիկ: Բայց պատահում ե նաե, վոր վարձողը ոգտվելով բատրակի կամ բատրակուհու անգիտակից լինելուց, առանց միութւյան պայմանագիր կնքելիս հաշվի չի առնում որեքնը և պայմանագիրը կազմում ե իր ոգտին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

62

Ինչ է բաճրակի աշխատանքային պայմանագիրը չեզ ինչպես կնքել այն	3
1. Աշխատանքային պայմանագիրը բաժ- րակի ու բաճրակուհու գրությունը չպիտի վատացնի որինքում նախա- տեսված պայմաններից	5
2. Ինչ դեպքում պիտի աշխատանքի պայ- մանագրում ավելի լավ պայմաններ մշակել, քան թե որենքումն է նախա- տեսված	9
3. Ժամանակավոր կանոնները և Աշխա- տանքի Որենսդիրքը	11
Ինչու ավելի լավ է աշխատանքի պայմանագի- րը կնքել միության միջոցով	16
Բաճրակների ու բաճրակուհիների առիեսակ- ցական միությունն ինչպես է ոգնում նրանց աշխատանք. պայմանագիր կնքելիս	19
Միության ներկայացուցիչներն ինչպես են կնքում բաճրակների աշխատանքային պայ- մանագիրը	22

Ինչ լեվ ինչպես պեժ և հիշատակել աշխատանքի պայմանագրերում	30
1. Վարձելու ժամանակամիջոցը	33
2. Վարձվողի պարտականությունները	37
3. Աշխատավարձը	38
4. Աշխատավարձը վճարելու կարգը	47
5. Բնակարան, սնունդ, հագուստ և կոշիկ	48
6. Բանվորական որը	54
7. Հանգստի որերը	58
8. Սոցիալական ապահովագրությունն ու վարձողի պարտականությունները բառրակի կամ բատրակուհու հիվանդությունից ղեկավարում	60
9. Արձակման կարգը	64
10. Ինչ փոխհատուցում և տալու վարձողը վարձվողին, չեթե վարձելու մասին համաձայնություն զալուց հետո վարձողը հրաժարվում և աշխատանք տալ բատրակին	65
11. Անչափահասների աշխատանքի պայմաններ	67
12. Վարձողը միություն ինչպիսի տոկոսներ և վճարում կապված աշխատանքային պայմանագրի հետ	68
13. Ինչպես են վորոշվում այն պայմանները, վոր նախատեսված չեն պայմանագրում	70
Ինչպես աճել, վոր վարձողը իրականացնի աշխատանքի պայմանագիրը	72

ԳԱՍ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0039639

164.

A $\frac{I}{4393}$

ԳԻՆՆ Ե 15 Կ.

